slovoprosvity.com.ua

Без мови немає нації!

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК **23** (400), 7—13 червня 2007

Фото Олександра Литвиненка

ЧИЙ ВІН, ЗМІЇНИЙ ОСТРІВ?

4

СХІДНА “ПРОСВІТА” КОЛИСЬ І ТЕПЕР

8—9

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИЗИ

Любов ГОЛОТА

Восени, якщо відбудуться вибори, ми вповні зможемо оцінити громадянську і політичну мужність народних депутатів двох опозиційних фракцій — БЮТ і “Нашої України”, які добровільно склали свої повноваження (до речі, це перший випадок в історії парламентаризму в Європі). Отже, згідно зі статтею 82 Основного Закону, Верховна Рада мала б саморозпуститись, і, відповідно до найвищих політичних домовленостей трійці В. Ющенко—В. Янукович—О. Мороз, підтвердити дату виборів — 30 вересня.

Однак коаліційний парламент, ніби нічого не сталося, продовжує роботу: 5 червня 262 народні депутати зареєструвалися поіменно, і під проводом О. Мороза, який заявив, “що до тих пір, поки Центральна виборча комісія не подасть сигналів, що тих, хто вибув, ніким замінити, і що повноваження складено, Верховна Рада буде працювати”. Судомне намагання втримати владу, явні сподівання на “прицільну роботу” з “відказниками” та процедурне крючкотворство лише поглиблюють політичну кризу в державі: очевидні спроби блокувати позбавлення повноважень опозиційних депутатів. Політичні оглядачі вже висловлюють припущення, що наступними кроками коаліції буде намагання відтягти вибори на невизначений час, а згодом соціалісти, комуністи та реґіонали можуть закликати своїх виборців ігнорувати вибори. Лякаючи народ “жорстким президентським правлінням”, коаліція хоче продовжувати займатися “законотворчістю” до безкінечності, тобто, до відкриття першого засідання Верховної Ради України нового скликання. І Віктор Янукович, і Олександр Мороз однозначно про це заявили. І лише третій учасник високих переговорів — Президент Віктор Ющенко ще не висловив своєї думки щодо цих намірів. Отож про завершення кризи в Україні не йдеться, більше того, вона стає предметом міжнародних обговорень і торгів. Говорячи про бажання зберегти баланс сил, не допустити монополії влади шляхом концентрації її в одних руках, і Росія, і Вашингтон, і Євросоюз натякають на те, що в “Україні нема політичних опонентів, які б не вийшли з правого поля”. А президент В. Путін, “демократ чистої води”, пожалів “хлопців з України”, які від демократії рвонули в бік автократії...

Власне, якщо вдуматися, то створення фракціями СПУ, ПР і КПУ коаліції у липні минулого року саме це й означало, а та нетолерантність, політичне безкультур’я і брутальність (чого варті лисі “оракули” та “піфії” з базарними голосами!), що панують у парламенті та в ефірі (чи не варто припинити трансляцію засідань ВР?), примушують досадувати на Президента В. Ющенка, який не наважився розпустити Верховну Раду ще на початку 2005 року.

Безперечно, ім’я кризи — боротьба за владу. І це вже не банальне мискоборство, а намагання змінити український шлях, економічний і гуманітарний розвиток суспільства, на житті якого згубно відбиваються взаємопоборювання найвищих владців. Українці дедалі більше втомлюються від політичної кризи, яка поволі, але загрозливо набирає рис і економічних, і дестабілізаційних — щодо суспільного і громадського порядку, і загрожують моральною депресією суспільства, обнадіяного помаранчевим Майданом 2004 року. Блукання лабіринтами пострадянського мінотавра, фактична відсутність національно заанґажованої економічної еліти, розмивання національної ідентичності українця на тлі відсутності державної національної ідеї не дають сподівань на швидке подолання української кризи. Народ уже давно зрозумів, що безвідповідальність і безкарність політиків найвищого ешелону створюють загрозу і державності, і праву, і закону. “Риба псується з голови”, а закиди щодо низької моралі й свідомості вислуховуватимуть рядові члени суспільства. Залякування і переслідування стануть методами управління, перші дзвіночки — побиття людей на стадіоні, обіцянки пригадати кожному, хто що говорив і говорить, розбалансованість судової влади, яка навряд чи захистить гарантовані права і свободи громадянина.

Ім’я нашої кризи — українське питання. В аспектах геополітичному, міжнародному, внутрішньодержавному. Вирішувати і вирішити українське питання потрібно і можна не формально, коли та чи інша хунта олігархів оплатить політичний успіх і виграш тої чи іншої політичної сили. Лише політична воля і політичні рішення здатні розв’язати кризу, яка з кожним днем дедалі більше загрожує українську державність, наближаючи диктатуру олігархів. А, як відомо, щоб розв’язати проблему, її варто безжально і точно діагностувати і найменувати. П’ятнадцятирічна анігіляція національного в Україні, відсутність державної програми ліквідації колоніальних і посткомуністичних стандартів форм життя і діяльності суспільства, постійні зради влади народу і держави не дають сподівання на швидке розв’язання кризи. Лише ті політичні сили, які не побояться сформулювати українське питання і дати на нього відповідь у своїх політичних програмах, варті народної підтримки. Можливо, саме це й приведе жадану половину виборців на виборчі дільниці не курчатами, яких восени рахують, а народом, у якого є державність і якому потрібна українська влада.

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 812 961 грн. 00 коп.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЗНАЧИВ ПОЗАЧЕРГОВІ ВИБОРИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ НА 30 ВЕРЕСНЯ 2007 РОКУ

Президент України Віктор Ющенко підписав **Указ** про призначення позачергових виборів до Верховної Ради на 30 вересня 2007 року.

Указ підписано на реалізацію відповідних пунктів Спільної заяви Президента, Голови Верховної Ради і Прем’єр-міністра від 27 травня, а також зважаючи на прийняті 3 червня рішення БЮТ та “Нашої України” про дострокове припинення повноважень народних депутатів, обраних від цих блоків, — що, відповідно до Конституції України та рішення Конституційного Суду від 17 жовтня 2002 року, має наслідком неповноважність ВР.

Враховуючи неможливість відновлення двох третин від конституційного складу Верховної Ради України V скликання, Президент постановив провести вибори 30 вересня.

Центральна виборча комісія, відповідно до Конституції, закону про вибори народних депутатів та інших законів, повинна у 60-денний строк до дати, зазначеної в статті 1 цього Указу, забезпечити підготовку та проведення позачергових парламентських виборів.

Кабінет Міністрів України має забезпечити фінансування дострокових виборів до Верховної Ради.

Указ опубліковано у спеціальному випуску “Офіційного вісника Президента України” № 14 від 5 червня 2007 року.

Іншим **Указом** Глави держави визнані такими, що втратили чинність: **Указ від 26 квітня** 2007 року про дострокове припинення повноважень ВР та призначення позачергових виборів, а також Укази від **29 травня**, від **31 травня** та від **1 червня** 2007 року.

Указ опубліковано в “Офіційному віснику Президента України” № 13 від 5 червня 2007 року.

“Всі оті “узгодження” — спектакль, імітація переговорів і демократії. …Бідна держава, нещасні виборці!”

РІШЕННЯ МІЖПАРТІЙНИХ З’ЇЗДІВ БЮТ ТА “НАШОЇ УКРАЇНИ” ПРО ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

* * *

2 червня 2007 року Міжпартійний з’їзд Виборчого блоку “Блок Юлії Тимошенко” прийняв рішення про дострокове припинення повноважень 103 народних депутатів України фракції БЮТ.

Ці народні депутати звернулись з особистими письмовими заявами до Апарату Верховної Ради України, в якій вказали, що з метою надання Президентові України додаткових підстав для дострокового припинення повноважень парламенту, заявляють про свій вихід із депутатської фракції Блоку Юлії Тимошенко. Згідно з частиною шостою статті 81 Конституції України, така заява є конституційною підставою до дострокового припинення повноважень народного депутата України.

Особисті письмові повідомлення про вихід із фракції депутати надіслали у Верховну Раду для того, щоб задовольнити вимогу коаліції про підтвердження рішення депутатів БЮТ скласти депутатські мандати.

Така процедура робить неможливим втручання Верховної Ради (парламентської більшості) в процедуру припинення повноважень народних депутатів України. Згідно з Конституцією України, рішення про дострокове припинення повноважень відбувається на підставі особистої письмової заяви про вихід із депутатської фракції і приймається вищим керівним органом політичної партії (виборчого блоку політичних партій), за списками якої (якого) цей народний депутат України отримав депутатський мандат.

Повноваження народних депутатів України припиняються з дня прийняття рішення вищим керівним органом політичної партії або виборчого блоку політичних партій.

Отже, юридична процедура дострокового припинення повноважень 103 народних депутатів України від Виборчого блоку “Блок Юлії Тимошенко” повністю завершена.

Міжпартійний з’їзд Виборчого блоку “Блок Юлії Тимошенко” також прийняв рішення про дострокове припинення повноважень 26 народних депутатів України, які не писали заяви про вихід з фракції.

Підставою для рішення Міжпартійного з’їзду про вихід цих 26 депутатів з фракції стало те, що вони фактично припинили брати участь в її роботі.

Ці депутати увійшли до складу коаліції більшості парламенту, зрадивши виборців і депутатську фракцію БЮТ.

Положення частини третьої статті 8 Конституції України передбачає принцип прямої дії конституційних норм. На основі цієї статті Міжпартійний з’їзд застосував норму Конституції України про дострокове припинення повноважень народного депутата України, передбачене частиною шостою статті 81 Конституції України.

За інформацією прес-служби БЮТ

* * *

Міжпартійний з’їзд Блоку “Наша Україна” ухвалив рішення про дострокове припинення повноважень 66 народних депутатів України, обраних від Блоку “Наша Україна”. За це рішення проголосували 280 делегатів, 2 — проти. Рішення з’їзду делегати зустріли оваціями.

За словами лідера фракції “Наша Україна” В’ячеслава Кириленка, рішення з’їзду — остаточна реалізація третього пункту спільної заяви Президента, прем’єра й спікера про дострокове припинення повноважень депутатів від опозиції. Таким чином, за його словами, Верховна Рада V скликання припиняє свої повноваження.

Завершуючи чергове засідання Міжпартійного з’їзду Блоку “Наша Україна”, В’ячеслав Кириленко зазначив: “Ми зробили безпрецедентний і принциповий для наших політичних сил крок. Його необхідно було зробити для захисту демократії, українських цінностей, які відстоювали і відстоюють наші політичні сили. Цим рішенням ми зупинили розгул політичної корупції, яка процвітала у Верховній Раді V скликання”.

На брифінгу, на якому були присутні практично всі депутати V скликання від фракції “Наша Україна”, В’ячеслав Кириленко зазначив: “Щойно ми поставили крапку у процесі складання депутатських повноважень.

Передувало цьому написання народними депутатами заяв про складання їхніх повноважень. На вимогу правлячої коаліції ми змушені були писати додаткові заяви. Усі підписи народних депутатів пройшли перевірку. І нарешті вчора, на сесійному засіданні Верховної Ради V скликання, на засіданні ми передали головуючому письмові повідомлення про складання депутатських повноважень”.

“Своїм рішенням ми унеможливили реванш кучмізму, за крок до якого були, — вважає лідер “Нашої України”. — Від сьогодні ми переконані, що наші політичні супротивники заспокояться і сконцентруються на виборчій кампанії. Сподіваюся, зараз в Україні немає жодної людини, яка б сумнівалася в тому, що 30 вересня пройдуть позачергові парламентські вибори”.

Відповідаючи на питання, коли буде визначена почерговість у виборчих списках “Нашої України”, Кириленко зазначив: “Це питання буде розглядатися на з’їзді, який пройде згідно з виборчим законодавством, — за 60 днів до проведення виборів, тобто 30 липня”.

Відповідаючи на питання стосовно імовірності формування широкого блоку демократичних сил, до якого приєдналися б “Народна самооборона”, “Українська правиця” та інші партії національно-демократичного спрямування, лідер фракції зауважив, що питання створення такого блоку вирішено практично на 95 %. “Сьогодні обговорюються незначні питання: назва блоку, зобов’язання про створення єдиної партії тощо”, — сказав В’ячеслав Кириленко. Він також наголосив, що “Наша Україна” буде локомотивом такого блоку.

За інформацією прес-служби “НУ”

ВИБОРЕЦЬ У ПАРЛАМЕНТІ

Петро АНТОНЕНКО

Можна позаздрити радіо і телебаченню за їхню перевагу — оперативність. Поки матеріал вийде друком у тижневику, станеться багато чого, бо останнім часом уранці не знаєш, що буде ввечері, а увечері — не впевнений, що трапиться вранці. Ось щоденник одного з останніх (в усіх значеннях) днів парламенту V скликання, один із ключових днів парламентської кризи. Я підтримую саме цю тезу Президента, який ще у квітні заявив, що політична криза — це криза парламенту. Отже, середа 30 травня, день, коли мали б бути поставлені всі крапки над “і”.

29 і 30 травня — це ті два дні, на які Президент призупинив дію свого Указу щодо розпуску парламенту, аби, зібравшись усіма фракціями, нардепи могли проголосувати закони і постанови, необхідні для проведення виборів.

Мені, пересічному виборцю, в цьому не було особливої потреби. Відчувалося, що всі оті “узгодження” — спектакль, імітація переговорів і демократії. Вибори можна було провести і на існуючій законодавчій базі. Імперативний мандат? Депутатська недоторканність? Механізм відкликання депутата? Всі ці прекрасні побажання цілком можна було б утілити новому парламенту на першій сесії. Тому нагадаю ще одну тезу Президента і цілком з нею погоджуся: всі оті перемовини, які тривають “уже 57-й день від першого Указу” (цитую Президента), — просто затягування часу з боку коаліції.

Отож два останні дні роботи парламенту. Вівторок пішов “у нікуди”. Лаялись. Проштампували закони про підвищення мінімальних пенсій і зарплат бюджетникам. З рішенням по виборах не поспішали — чомусь чекали наступного дня, ранкове засідання якого перенесли на 14-ту годину. О 14-й нам, журналістам, оголосили: засідання почнеться о 16.00. Мовляв, надійшов сигнал про “замінування парламенту”. “Ось і добре”, — мовив хтось із журналістів.

Озвались динаміки, запрошуючи до зали, депутатам — у партер, нам, журналістам — у ложу преси. Звідти добре видно, що депутатів з опозиційних фракцій поки що дуже мало. В коаліційних рядах теж не густо. За третім разом прийняли рішення працювати до 24-ої години, а також питання порядку денного. “Продавлюється” (на парламентському жаргоні) рішення тим дивним способом, який я, рядовий виборець, намагаюсь зрозуміти вже півтора десятка років. Чи можна в парламенті голосувати чужою карткою ЗА КОГОСЬ ІНШОГО? Ми це бачили на телеекрані не раз, і впевнений, ніхто сьогодні не може второпати: МОЖНА ЧИ НІ? Голосування триває: пробіжка по рядах, натискування кнопок за себе й відсутніх сусідів по фракції. Рішення приймаються. Щодо законів держави... Щодо змін до Конституції... Щодо призначення Уряду... Щодо всього! Бідна держава, нещасні виборці!

...Засідання парламенту зривають менше як за годину. Опозиція полишає зал. Причина: на розгляд поставлене питання, яке парламент не мав би розглядати за угодою трьох лідерів країни.

Ухвала призначати голів судів Вищою радою юстиції — чергова спроба узурпації судової влади коаліціянтами. Адже з 19 членів ради 14 — ставленики коаліції. Не кажучи вже, що за статтею 92 Конституції порядок судочинства визначається виключно Законами України, а не постановами. На це чітко вказали у виступах депутат від “Нашої України” Микола Оніщук, представник Президента в парламенті Роман Зварич. Як горохом об стінку: “Ставлю на голосування”. Пробіжка рядами, кнопкодавлення. “Рішення прийнято”.

Після ще одного кнопкодавлення за постанову, що “парламент визнає незаконним звільнення Піскуна з Генпрокурора”, опозиція покидає зал.

Зірвано засідання? Чи більше: всі переговори з подолання кризи? Про це я говорю тут, у фойє другого поверху з депутатами від опозиційних фракцій “БЮТ” і “Наша Україна”. Їм слово:

Микола КАТЕРИНЧУК: “Коаліція, яка намагається встановити повний контроль над судовою системою і прокуратурою, дотримуватися домовленостей не збирається. Компроміс, досягнутий так складно, порушується діями Олександра Мороза. Бажання повертатися в зал для обслуговування правлячої коаліції у нас немає. А поява Мороза під час завершення переговорів і досягнення компромісу, вважаю, є тактичним ходом Януковича, щоб саме Мороз торпедував ці домовленості, й саме це він зараз робить. Якби розглядалося те, що було передбачено, ми встигли б усе проголосувати за два дні”.

Олег ЛЯШКО: “Зрив засідання парламенту і зрив домовленостей — усе це Мороз робить свідомо. А оскільки за це голосували й реґіонали, то тут є відповідна домовленість Януковича й Мороза. Є перелік того, що треба було розглянути, все розписане, але коли свідомо вносяться інші питання, забираючи час, це свідомий зрив процесу мирного врегулювання конфлікту. З метою зірвати вибори. І це свідчить, що підпис Мороза під заявою трьох лідерів не вартий і шеляга. Ось ціна його підпису”.

Фото Олександра Литвиненка

* * *

Що було далі, ви вже знаєте. Президент доточив два дні роботи парламенту, опозиція повернулася до зали, прийнято всі закони по виборах. Країна стежила за боями в Генпрокуратурі, в Центрвиборчкомі. Таємнича хвороба міністра Цушка, — інфаркт від спеки, гарячих боїв за владу чи отруєння, нічний переліт до Німеччини — втеча від загрози життю чи від кримінальної справи... Версії, здогади, інсинуації... Дощ змиває всі сліди, дощ повертає до нормального життя?

А воно ж є, справжнє життя, якого пересічні громадяни, посполиті виборці можуть і не бачити за цими боями не лише парламентського значення. Комусь вони дуже потрібні. Ось і прем’єр В. Янукович вважає, що Верховна Рада повинна “приймати закони”.

ВЕДМІДЬ РУЧНОГО КЕРУВАННЯ

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Те, що відбувається з Україною, вже доволі важко сприймати і обговорювати. Власне, вже обговорено, залишилося до смерті “забалакати” нещасного власника телевізора чи радіоприймача, закидати його отруйно-шкідливою жовто-чужомовною пресою. Американці не дарма перейшли на комікси. Так легше без довгих обґрунтувань сприймати очевидні речі. Якщо писати український комікс на тему сучасного політичного моменту, на думку спадає байка про ведмедя. Зловив батько ведмедя і гукає до сина: “Агов, сину! Ходи сюди, я ведмедя піймав!” Син озивається з-за кущів: “Та ведіть його сюди, тату!” — “Не можу, ведмідь не пускає!” — “А ви, тату, знайдіть з ним політичний компроміс, може, він сам погодиться вийти, ще й танцюватиме перед нами для потіхи!”

Отак сидять поодинці українці кожен за своїм кущем біля власної хати і недобре просторікують про президента, мовляв, не може вкінець розігнати нікудишній парламент і змусити всіх станцювати веселий гопак вільних прозорих виборів. Сердяться, чому ніяк не може домовитись про все. А інші вважають, що виводити великого недресированого політичного ведмедя на свято демократії не варто, хай живе незгідливий господар політичного “непрохідняку” в мирі й спокої. Ніхто не відає, що то за звір такий вселився у політичну владу і з весни б’є горщики в просторій українській хаті? Практика показує, що він не піддається ні вмовлян[illegible]сурі, не хоче слухати [illegible]омпроміси і поводиться [illegible]ає поводитися питомо [illegible] політична жива сила, навіть найагресивніша чи стовідсотково анархічна. “Правляча більшість”, яка справляє враження роботизованої багатоликої істоти, механічного ведмедя з дистанційним керуванням, пульт від якого десь далеко за межами України. Про що свідчить судомне смикання політичного воза в різні боки та все на узбіччя світової широкої дороги... Тому і виникає думка — чи є в Україні сила, здатна приборкати невластиву українській громаді владу і змусити її виконувати волю народу? Напевно, немає, інакше за п’ятнадцять років незалежності Україна була б процвітаючою і самостійною європейською державою. Капітал правлячої сили напевно теж “дистанційно керований” ізовні й не в змозі провадити незалежну політику на світовому ринку. Відважитися змінити таку політику на користь винятково національним інтересам — усе одно що голими руками ловити ведмедя, щоб посадити його на ланцюг. Мораль як в українській байці: хто більше “винен” — відчайдушний батько, який задумав голіруч зловити механізованого звіра, чи непутящі ліниві сини вітчизни, які зручно вичікують за кущами і спокійно радять, як досягнути неможливого компромісу. Здолає батька ведмідь, скажуть, що заслабкий був, нерішучий, не послухав вчасних і розумних порад, не зміг домовитися коштом меду з власної пасіки, потім схилять голови й підуть собі на городи та приватні садиби господарювати заради якогось прожитку. Чи зуміють сини України допомогти батькові здолати маніпульованого з-за огорожі монстра, що оселився в політиці й розростається до неймовірної, загрозливої величини? Чи чекатимемо в кущах до закінчення байки про ведмедя, шановні українські політики?

ЛИСТИ З СЕВАСТОПОЛЯ

Володимир ПРОЦЕНКО,
спецкор “СП”

ЛИСТ ПЕРШИЙ

А ХТО НАШІ ВОРІЖЕНЬКИ?

Упродовж усієї історії українського люду ключовою причиною поразок побудови самостійної держави були наша душевна м’якість, добродушність, довіра запевненням і друзів, і ворогів. На жаль, у наш час становище не змінилося. Влада в Україні потрапила до рук антидержавників, що удають із себе добродійників і протегують собі подібних.

Я часто себе запитую: “Чому всі п’ятнадцять років незалежності українська нація залишається на політичному і духовному роздоріжжі? Чому її хода ще не дійшла до багатьох областей і міст на сході та півдні держави?” Відповідей безліч. Одна з них — суттєва. Вона століттями закладалась у душу українців: кожне прагнення до волі — смерть. Самозахист все ж спрацьовує через байдужість до власного державотворення. А ті українці, що взяли участь в розбудові незалежної України, не знайшли з’єднуючих засобів у такому важливому питанні, як формування патріотичної української еліти на всій території держави.

Тепер очевидно, що у багатьох обласних центрах, де переважно живуть українці, питання патріотичної влади вирішено через виборче законодавство. А ось на сході й півдні України воно вирішувалося на користь російської нації, яка, маючи суттєві політичні розбіжності, почала уже відкрито співпрацювати з російськими державними структурами, потягнулася до формування російської державності в Україні.

Розробляючи теорію майбутньої української революції, великий мислитель Степан Бандера висловив нетлінну істину: “...йдеться не про боротьбу з московським режимом, а з московською нацією...”, чого й досі не хоче розуміти переважна більшість українців.

Слабка згуртованість українців, повна відсутність допомоги нечисленним українським громадам у тих містах, де теперішній “старший брат” має абсолютну владу, ще довго даватиме можливість ворогам протистояти нашій незалежності. Політики Росії стали відкрито втручатися у внутрішні справи України, нав’язувати і підтримувати ворожий цілеспрямований злочин — мововбивство. Допомога з-за кордону стала регулярною, а російськомовні посадовці псевдонаціональної еліти почали діяти нахабно, поповнюючи ряди схожими на себе і повсюдно правдою чи неправдою перебираючи владу.

Виборча система, що у нас діє, — антинародна, російського зразка, має на меті позбавити народ можливості брати участь в управлінні державою, позбавити права бути обраним на будь-яку керівну посаду і перетворила вибори на політично-фінансовий аукціон за чужинськими сценаріями, де все продається і купується. Якщо російськомовна еліта залишиться при владі — це реставрація великодержавного імперіалізму, знищення української мови і культури, повернення нашої Вітчизни в московське колоніальне рабство. Чому я, українець, маю платити податки, аби фінансувати іноземну московську мову? І сьогодні у Севастополі йде подальше змосковщення наших дітей, у школах міста з російською мовою навчання зросійщують до 20 % дітей з українських сімей. Такий собі націєвбивчий полігон. Яких маємо докласти зусиль, щоб Україна нарешті вийшла з того денаціоналізуючого штопора, в який потрапила? А севастопольських українців місцеві можновладці тримають осторонь влади, духовно знищуючи в своїй шовіністичній м’ясорубці, не зважаючи на публічні протести.

Зі сходу та півдня України піднімаються ті, хто воює проти українського народу, хто давно перебуває на службі в московських імперіалістів. Та хоч як би лютували найманці Кремля, хоч як би обливали брудом наші національно-визвольні ідеали, хоч як би нав’язували синам і донькам України фальшиві “цінності” на кшталт “другої державної мови” чи “єдиного економічного простору”, все оте блюзнірське лютування дає практично нульовий результат. Рядових російськомовних українців зовсім не хвилює статус “великого, могучего, русского”, бо ніхто і ніщо в Україні не заважає їм вільно спілкуватися будь-якою мовою, навіщо ж тоді боротися ще за якийсь надуманий “статус”? Не дуже хвилює російськомовних українців і “єдиний економічний простір”, вони добре знають, що народи, “не ощасливлені” перебуванням у тому “просторі”, живуть не гірше, а набагато краще, ніж пересічні росіяни. Але самі росіяни ні з чим не можуть змиритись, діють нахабно і відкрито.

Одне з рішень севастопольського депутатського корпусу, що затвердило “Програму розвитку російської мови в Севастополі на 2007—2011 роки”, передбачило використання 7 мільйонів гривень міського бюджету, бо російській мові нібито щось загрожує. Насправді ж у Севастополі російською мовою розмовляє переважна більшість, а з 69 міських шкіл аж 68 із російською мовою навчання. Із 18 місцевих газет тільки одна видається українською мовою. То чиї права порушено?

Це чужинецьке замовлення. Адже в реалізації програми розвитку російської мови відведено значне місце Чорноморському флоту Російської Федерації — іноземному війську. В п. 4.4. записано: “Роль Черноморского флота в формировании культурной среды в Севастополе”. Це обурило місцевих українців. Попередні письмові заяви в пресі, на телебаченні, вивчення питання на українських кафедрах міських вищих навчальних закладів, звернення з конкретними пропозиціями в постійну комісію з гуманітарних питань міської ради ніхто з владних росіян не почув. Тоді об’єднання “Просвіта” 7 березня 2007 року приймає протест на дії посадовців міської ради і 12 березня розміщує його на форумі сайту “Sevastopol. Info” в розділі “Політика”. Законні вимоги міської “Просвіти” до влади: зустрітися з нашими представниками з питань виконання Постанови Кабінету Міністрів України № 1746 за 2003 рік, що стосується прийняття програми розвитку державної мови, якою нехтує міська рада три з половиною роки, — були на сайті 15 хвилин, після чого текст вилучив модератор гр. Заруднєв К. В. без попереджень, із порушенням ст. 34 Конституції України. Для притягнення порушника до відповідальності 14 березня було направлено подання прокурору міста Дерезі В. П., який переадресував його начальнику УМВС України в м. Севастополі Бірюкову В. П.

Перевірка тривала лише 10 діб. Винесена російською мовою постанова про відмову в порушенні кримінальної справи проти Заруднєва К. В. за відсутністю в його діях складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 361 Кримінального кодексу України, пояснює, на чиєму боці перевіряльники.

Ще зрозуміли, що ворожий для українців Севастополя сайт “Sevastopol. Info”, створений 2002 року, перебуває за межами України. Власники сайту в правовому полі практично недосяжні й судові позови до них марні. Як виник сайт, перевірка не встановила, але цілком очевидно, що його керівництво ні до Севастополя, ні до України жодного стосунку не має, але прагне мати інформаційний вплив на громадян України. Просвітянам нічого не залишається, як офіційно звернутись до Міністерства закордонних справ з вимогою покласти край втручанню у внутрішні справи України з-за кордону. Тож питання до Міністерства закордонних справ: чи має право Севастопольська міська рада надавати права в реалізації програми розвитку російської мови чужоземному флоту без погоджень керівниками держав на високому рівні?

Ще більший подив викликає потурання антидержавницьким діям іноземців з боку українських посадовців. І це не вперше. Аналогічною була відповідь на лист просвітян щодо дій незареєстрованої міської організації “Севастопольського фронту “Проти НАТО”, керівництво якої поширило листівку про формування бойовиків. Пан Дереза, як і в першому випадку, направив нашу заяву не в СБУ, як належало, а в ту саму міліцію і до тих самих перевіряльників. Чи не існує домовленості між посадовцями-антидержавниками про колективну протидію законним вимогам українців, що стоять на чатах державності?

Найбільше обурює, що сьогодні в країні господарями почуваються антидержавники-реґіонали та комуно-соціалісти.

Ідеологія “п’ятої колони” пустила в нашому суспільстві дуже глибокі й розгалужені корені. Вона ще довго заважатиме нам іти шляхом національної незалежності. Саме тому, що в Україні дуже багато зрадників, манкуртів, політично недалеких громадян, маємо вже сьогодні на повен голос говорити не тільки про “політичну кризу”, а й про те, ким є її натхненники і творці. Маємо готувати народ до боротьби з політиками і політичними партіями, які не представляють інтересів певної частини українського суспільства, а є маріонетками сусідньої держави — споконвічного ворога нашої нації.

Ми, патріоти України, прагнемо цьому протистояти, але без підтримки української влади “севастопольська українська діаспора в Україні” нічого не вдіє. Тільки згуртованість патріотичних сил і допомога потужних українських областей дадуть результат. Але, на жаль, київські чи вінницькі патріоти-українці тільки обурюються діями українських росіян і їх зросійщених прихвоснів. Чи побачимо господарями в Севастополі українців, а не росіян-переселенців, які ніколи не матимуть українську державу за рідну?

Сьогодні вишколена ще в Москві “п’ята колона” намагається остаточно задушити українців, аби здійснити свою вічну ідею: “Україна — це частина Росії!” Нам, українцям, треба це пам’ятати і єднатися, любити, поважати одне одного, зміцнювати свою молоду державу, розвивати рідну мову, культуру, підтримувати народні звичаї й традиції, почуття національної української гідності.

Нашим попередникам було куди важче, ніж нам. Вони по 25 років каралися в таборах ГУЛАГу, гинули, але не втрачали віри в Україну, в її великий народ. Пам’ятаймо про них і продовжуймо нашу визвольну справу. Тільки єдиним фронтом зможемо перемогти україножерів.

Тож нехай знають, що є сила, яка бореться за Українське на Українській Землі.

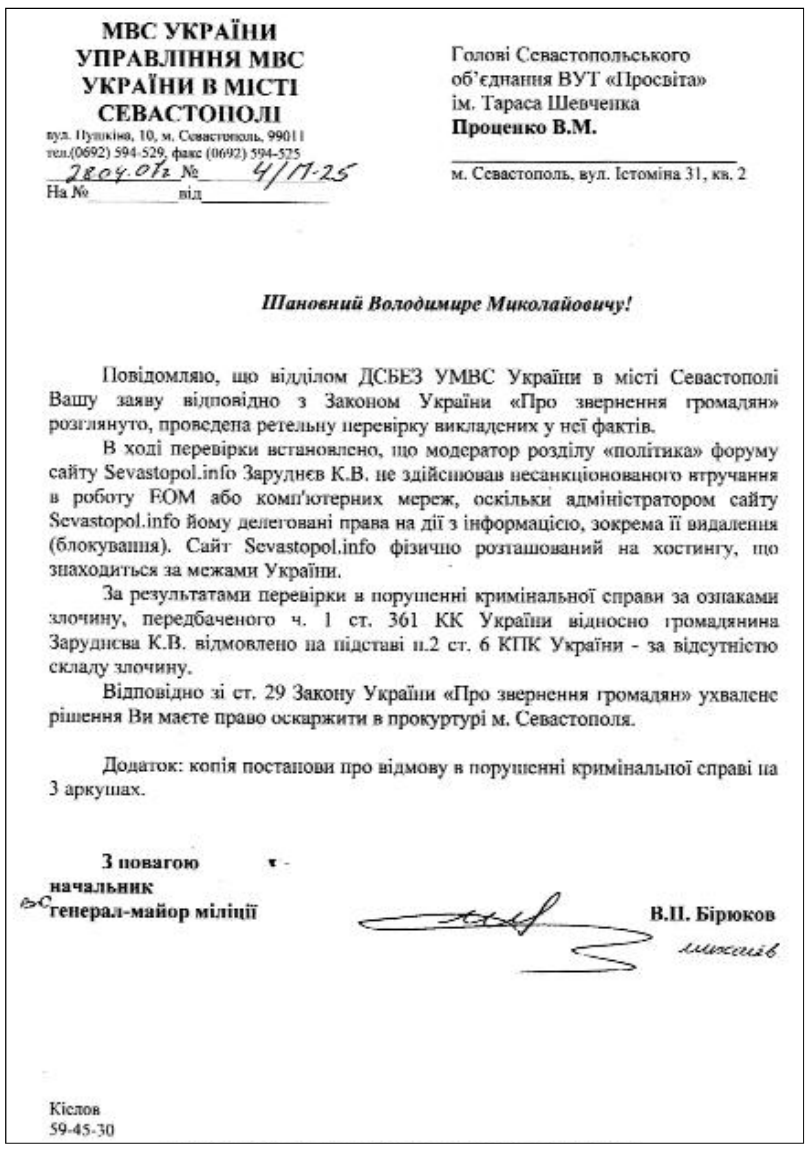

МВС УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ МВС УКРАЇНИ В МІСТІ СЕВАСТОПОЛІ
вул. Пушкіна, 10, м. Севастополь, 99011
тел.(0692) 594-529, факс (0692) 594-525
28.04.07г № 4/17-25
На № від

Голові Севастопольського об’єднання ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка
Проценко В.М.
м. Севастополь, вул. Істоміна 31, кв. 2

Шановний Володимире Миколайовичу!

Повідомляю, що відділом ДСБЕЗ УМВС України в місті Севастополі Вашу заяву відповідно з Законом України «Про звернення громадян» розглянуто, проведена ретельну перевірку викладених у неї фактів.

В ході перевірки встановлено, що модератор розділу «політика» форуму сайту Sevastopol.info Заруднєв К.В. не здійснював несанкціонованого втручання в роботу ЕОМ або комп'ютерних мереж, оскільки адміністратором сайту Sevastopol.info йому делеговані права на дії з інформацією, зокрема її видалення (блокування). Сайт Sevastopol.info фізично розташований на хостингу, що знаходиться за межами України.

За результатами перевірки в порушенні кримінальної справи за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 361 КК України відносно громадянина Заруднєва К.В. відмовлено на підставі п.2 ст. 6 КПК України - за відсутністю складу злочину.

Відповідно зі ст. 29 Закону України «Про звернення громадян» ухвалене рішення Ви маєте право оскаржити в прокуратурі м. Севастополя.

Додаток: копія постанови про відмову в порушенні кримінальної справи на 3 аркушах.

З повагою
начальник
генерал-майор міліції **В.П. Бірюков**

Кіслов
59-45-30

ЗНАХОДЯТЬ НОВІ СТАРОДАВНІ КРИМСЬКІ СКАРБИ

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

У центрі Керчі археологічна експедиція НАНУ щойно виявила значне зібрання унікальної давньої кераміки і скла, розкрила 52 поховальні споруди, зокрема, могильник знатної особи, про що свідчать деталі розкішного вбрання з характерними добре збереженими дорогоцінними пряжками, раритетні монети IV і VI століть нашої ери.

Детальні археологічні розкопки проводяться на місці фундаменту і підвалин Керченського краєзнавчого музею у котловані двадцять на сорок метрів. Навіть такий невеличкий моріжок землі зберігає глибинну пам’ять багатьох епох і цивілізацій, виявився традиційно щедрим на нові неоціненні для науки скарби, й має порадувати археологів важливими для осмислення витоків нашої історії знахідками.

Як і належить за законом, археологічні роботи стали прелюдією масштабної реконструкції цієї відомої у світі скарбниці старожитностей Боспору, якій невдовзі спорудять гідну оздобу, — нове величне приміщення. Завдяки такій нагоді, кажуть учені, вперше після тривалої перерви вдалося почати масштабні дослідження раннєвізантійського Боспору часів імператора Юстиніана.

Не секрет, що й офіційні, і таємні знахідки скарбів на півострові вже давно стали традиційно “буденними сенсаціями”.

Прикро, що й понині істинних археологів всюди значно випереджають цілі бригади щонайкраще оснащених різноманітним сучасним приладдям для кримінального промислу так званих “чорних” копачів і “щасливчиків”. Те, що п’ять років тому музею було передано виявлений у підніжжі Чуфут-Кале Кирк-Оркський скарб із понад чотирьох тисяч золотих і срібних монет ентузіастами й професіоналами-спелеологами групи “господаря кримських печер” Олександра Козлова, а кілька десятків років перед цим — казково багатющий скарб дорогоцінних монет і срібних та золотих шедеврів античного мистецтва: жертовників, статуеток богів святилища часів античної епохи й середньовіччя із Гурзуфського сідла став колекцією світового значення Ялтинського історико-літературного музею, — то лише рідкісні винятки з правила.

А коштовні, часто справді безцінні за значенням раритети нашої найдавнішої історії й далі збагачують криміналітет і скороспілих нуворишів; звично, давно протореними кримінальними манівцями та непевними стежками, каналами й струмками просочуються за ближні й дальні кордони у катастрофічних для науки й безпеки держави масштабах: фахівці оцінюють щорічний витік археологічних скарбів за межі України лише з Криму в середньому в понад мільйон доларів. Цій біді правоохоронні органи поки що належно зарадити, на жаль, не можуть. Занадто законспіровані й втаємничені явки, чи надто вже корумпований цей суперприбутковий бандитський бізнес із пограбування рідної історії?

ЗМІЇНИЙ — ПИТАННЯ ПРЕСТИЖУ?

СТАТУС ОСТРОВА ВИЗНАЧАТЬ У ГААЗІ

Попри сьогоднішнє втілення у життя євроінтеграційних намірів Бухареста, між Україною і Румунією залишаються невирішеними територіальні питання щодо делімітації континентального шельфу та виключних економічних зон у Чорному морі.

Іван ЮСИП’ЮК

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Якщо звернутись до історії, то можна зробити висновок, що питання території завжди були в центрі уваги румунської держави. А надто активізувала вона свої дії у цьому напрямку після розпаду Радянського Союзу. Зокрема це стосується і претензій, пов’язаних із розмежуванням шельфу довкола острова Зміїний. Розпочалося все з наполягань румунської сторони на тому, що договір 1961 року, який було укладено Радянським Союзом і Румунією, є незаконним, оскільки він укладався СРСР з позиції сили. Тому Румунія свого часу запропонувала внести до статей документа доповнення, що змінили б лінію проходження кордону по Дунаю (до Румунії мали б відійти українські острови). Відповідно, не на користь України змінювалася б і морська розподільча лінія. Однак слід зазначити, що примус у цьому випадку до Румунії застосувала антигітлерівська коаліція як до держави, на яку Паризьким мирним договором 1947 року покладалася міжнародно-правова відповідальність за участь у Другій світовій війні на боці Німеччини.

Проте обрана румунською дипломатією тактика постійного нагадування про цю проблему і Україні, й міжнародному співтовариству ще дужче її загострювала. Румунська сторона протягом 1993—1995 років надіслала до МЗС України кілька нот, оголосивши (в односторонньому порядку і з порушенням норм міжнародного права та відповідної процедури) Договір про режим радянсько-румунського державного кордону 1961 року та Протокол про уточнення лінії проходження радянсько-румунського державного кордону від 1948 року такими, що втратили чинність.

За розробленою румунами стратегією, перший період становлення румунсько-українських відносин (практично до середини 1990-х років) був демонстрацією активної позиції щодо виявлення документів і доведення належності згаданих земель до Румунії, проведення політичних заходів щодо їхнього повернення з метою утворення “Великої Румунії”. З середини 1990-х років спостерігається зміна акцентів румунської позиції: країна зробила зустрічні кроки до пожвавлення українсько-румунської співпраці. Це виявилося в активізації візитів на вищому рівні, заявах високих посадових осіб Румунії щодо дружби і співробітництва з Україною, уникненні відвертих висловлювань щодо належності й повернення земель.

Така поміркована позиція румунського керівництва пояснюється налаштованістю країни вступити до європейських структур, насамперед до НАТО. За вимогами Північноатлантичного альянсу, країна-кандидат, а тим паче член організації, не може розраховувати на преференції у випадку наявності територіальних претензій до інших країн. Враховувалося також і те, що до Румунії могли б висунути подібні територіальні вимоги інші держави, наприклад, Угорщина щодо Трансильванії — провінції Румунії, де проживає переважна більшість етнічних угорців, які зазнають утисків з боку місцевої влади, що проводить “румунізацію” краю.

ЦІНА ПИТАННЯ

У листопаді-грудні 1995 року українсько-румунські відносини загострилися внаслідок нових заяв із румунського боку щодо належності острова Зміїний. До своїх досягнень в зовнішній політиці Румунія зарахувала наступне: “6 грудня — Румунія протестує проти претензій України надати статус територіальних вод 12-мильній відстані навколо о. Зміїний”. Нова проблема була оприлюднена міністром закордонних справ Румунії Т. Мелешкану, який заявив у парламенті про відмову України повернути території румунській стороні й пообіцяв звернутися до міжнародного суду в односторонньому порядку. Такий погляд на проблему пояснювався просто — на шельфі острова є нафта і газ. Це на той час підтвердили дослідження українсько-американської групи з “Одесморгеології” і компанії “Вестерн Джеофізікал”, що провели розвідку в згаданому реґіоні. Фахівці стверджували, що шельф біля острова — це 1/3 українських запасів нафти і 1/4 нерозвіданих запасів газу. До того ж такий інтенсивний інтерес до острова з румунського боку був викликаний також і тим, що наявність нафти було підтверджено самими румунами, які з 1996 року збудували одразу за шельфом острова платформу і розробляють велике промислове родовище Левада.

Попри це, заява керівника румунського зовнішньополітичного відомства не стурбувала Україну, бо за всіма міжнародними чинними угодами острів є українською територією, і суд не розглядав би це питання. Тоді румунська сторона звертається до іншого (пробного, так би мовити) варіанта, оголосивши острів Зміїний скелею. Як відомо, скелі, згідно з Конвенцією про морське право, не можуть мати територіальних вод і континентальних шельфів. А континентальний шельф Зміїного налічує 7000 кв. км. Однак повертаючись до теоретичних положень, зазначимо, що, відповідно до статті 121 Конвенції ООН з морського права 1982 року, островом, який може мати власні континентальний шельф та економічну зону, вважається природно сформована частина суші, що залишається над водою під час припливу і придатна для життя чи економічної діяльності. З огляду на вищезазначене острів Зміїний можна зарахувати до такого визначення: середня висота острова над рівнем моря становить 37 м, він придатний для життя, тут розташовані підрозділи Збройних сил, Держприкордонслужби України, проживають сім’ї офіцерів тощо.

“ЗУСТРІНЕМОСЬ У СУДІ”

У 2004 році Бухарест звернувся до Міжнародного суду ООН із наміром дати вирішальний бій за нафтогазові родовища в районі острова Зміїний. Ще 2003 року Бухарест відправив до Гааги меморандум, у якому юридично обґрунтував свою позицію та проаналізував прецеденти у світовій практиці у сфері розмежування морських просторів. Формальною підставою для звернення румунів до Міжнародного суду ООН стала відсутність прогресу в двосторонніх переговорах. Одне з основних питань, щодо якого дипломати ніяк не можуть дійти згоди, — визначення початкової точки для делімітації континентального шельфу і виключних економічних зон двох країн. У Києві вважають, що нею має бути точка стику територіальних вод України й Румунії, координати якої визначено ще у статті 1 договору про режим держкордону. Румунська дипломатія — проти. І наполягає на своєму варіанті її визначення. Бухарест пропонує провести від сухопутного кордону умовну лінію, що проходитиме рівновіддалено від українського й румунського берегів. А вже потім визначити точку на дузі, що позначає територіальне море України та Румунії навколо острова Зміїний. Якщо погодитися на пропозицію румунів, то район делімітації серйозно зсувається в бік України.

Багато суперечок викликає й статус острова Зміїний. Якщо українські дипломати переконують, що це острів, придатний для життя та господарської діяльності, то румуни не менш уперто доводять, що це — скеля. Отже, — не має права на континентальний шельф і виключну економічну зону. У цьому спорі дипломати використовують усілякі хитрощі й звертаються до прецедентів, що були в практиці Міжнародного суду. Бухарест іменує тепер острів Зміїний по-новому — “Острів зміїний”. Або ще румуни пропонують прирівняти статус острова Зміїний до особливого статусу Антарктиди й навіть... до космічних модулів. (Антарктида й космічний простір вилучені зі сфери дії звичайного міжнародного права, а їхній статус регулюється окремими міжнародними угодами через особливі обставини).

У свою чергу, Київ пропонує власну аргументацію, покликану переконати Бухарест і світову спільноту, що Зміїний — повноцінний острів і підпадає під усі параметри, зафіксовані в трьох пунктах статті 121 Конвенції ООН з морського права: він не затоплюється під час припливів, там функціонують пошта, магазин, причал, маяк. На острові ростуть дерева, є питна вода і там живуть люди. Загалом, острів Зміїний придатний для життя людини і господарської діяльності. Отже, — має право на континентальний шельф і виключну економічну зону.

Цим розбіжності Києва й Бухареста не обмежуються. Україна та Румунія по-різному підходять і до методології делімітації континентального шельфу і виключних економічних зон. Якщо Київ пропонує при розмежуванні враховувати Зміїний та провести лінію між ним і румунським берегом, то Бухарест — тимчасову лінію без урахування українського острова.

Це пояснюється тим, що острів Зміїний має територіальне море шириною у 12 морських миль. Конвенція ООН із морського права забороняє створення ситуацій, за яких територіальне море держави опинялося б відрізаним від її виключної економічної зони. Іншими словами, виключна економічна зона Румунії та її континентальний шельф не можуть прилягати до територіального моря України. Також і в зоні острова Зміїний.

Нарешті, Київ і Бухарест по-різному підходять до застосування методу пропорційності та принципу справедливості. Українська дипломатія, з огляду на принцип справедливості, робить акцент на методі пропорційності. Відповідно до нього, сектор континентального шельфу й виключної економічної зони повинен розподілятися між двома державами з урахуванням співвідношення берегової лінії однієї країни до довжини такої лінії іншої держави. За сукупністю цих двох чинників між Україною та Румунією зараз це співвідношення — приблизно 5:1 на користь нашої країни.

СЬОГОДНІШНІЙ СТАН СПРАВ

Сьогодні майже закінчилася письмова стадія розгляду справи, тобто етап, коли сторони обмінюються документами з письмовим обґрунтуванням своїх позицій. Оскільки першою звернулася до суду румунська сторона, вона першою подала свій меморандум. Україна через 9 місяців, які їй відвів суд, подала контрмеморандум (спростування). Як належить за процедурою, 22 грудня 2006 року румуни дали відповідь на український контрмеморандум і зараз до 22 липня України повинна дати відповідь на відповідь. На цьому завершиться письмова стадія, судді Міжнародного суду займуться вивченням документів, після чого призначать дату усних слухань. Для того, щоб раз і назавжди поставити крапку в цій справі, Україна домоглася, що її розглядатиме суд у повному складі (15 осіб) за присутності двох суддів ad hoc з української та румунської сторін відповідно.

Практика винесення рішень міжнародним судом свідчить, що у своїх рішеннях щодо розмежування морських просторів суд ніколи стовідсотково не задовольняв вимог однієї сторони. Це зумовлюється положенням статуту Міжнародного суду, в якому йдеться про те, що суд виносить рішення відповідно до норм міжнародного права та на засадах справедливості, що вимагає дуже прискіпливого врахування найдрібніших деталей справи. Саме тому обґрунтування рішення Міжнародного суду ООН складається щонайменше з 200—300 сторінок. Більш як 60-річна практика діяльності суду свідчить, що на його рішення не впливає політична кон’юнктура. До нього ніколи не було ні претензій, ні навіть наукової суперечки чи критики у ЗМІ.

Паралельно з розглядом справи в суді українська сторона намагалася вирішувати спірні питання на різного роду і рівня зустрічах та засіданнях, однак безуспішно. Румуни непохитні. Для них це питання престижу, як і для України. Звісно, Україна могла й не погоджуватися на судовий розгляд питання, оскільки за укладеними раніше договорами про україно-румунський державний кордон та так званого Великого договору з Румунією острів Зміїний визнано українською територією. Однак наявність спору між державами отруює їхні взаємини та шкодить міжнародному авторитету України. Саме для того, щоб раз і назавжди припинити спекуляції на цю тему, було вирішено звертатися до суду.

В української сторони немає сумніву, що Зміїний визнають островом, оскільки розмови в кулуарах і консультації зі спеціалістами свідчать, що в історії міжнародного права були випадки, коли значно менші утворення бралися до уваги при делімітації. Питання лише в тому, як буде сформульовано значення острова, його статус (повного, напів- чи на чверть ефектного). Саме від цього залежатиме віддаленість демаркаційної лінії.

Як не дивно, найбільших проблем українцям у цій справі завдають не румуни, а вони самі собі. Так, наприклад, надання зовсім невиправданого грифу секретності постанові Кабміну щодо заселення острова Зміїний викликало в румунської сторони шквал незадоволення й відобразилося у судових матеріалах: якщо острів є українською територією, то Україна може розміщувати там що завгодно. Навіщо зайвою таємничістю давати привід для різного роду припущень? Це стосується розміщення на острові філії банку “Аваль”. У відповіді на український контрмеморандум румунська сторона звинувачує Україну в спробі обманути суд і світову спільноту, оскільки телефони, які надані як офіційні контакти банківської філії, або ж не відповідають, або перебувають в Ізмаїлі.

Тобто справа про делімітацію континентального шельфу й виключної економічної зони між Україною та Румунією дуже заплутана. Експерти стверджують, що її розгляд може затягнутися на п’ять років. Сьогодні ж кожна сторона переконує, що саме її позиція найсильніша, підтверджуючи це необхідними юридичними аргументами, які запозичує із невичерпного джерела світової практики. Очевидно, що в цій ситуації Міжнародному суду ООН доведеться виробляти методику, яка за сукупністю враховуватиме всі ці лінії, принципи, спеціальні обставини, конкретні географічні й геологічні умови, а також міжнародні зобов’язання.

ПИСАРІ ТА ХРОНІКЕРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЖИТТЯ

МАНДРІВКИ ІСТОРІЄЮ З ВОЛОДИМИРОМ ЯВОРІВСЬКИМ

Продовження.

Початок у ч. 15, 16, 18, 20, 21.

Цвіт і слава українського молодого чоловіцтва склала свої голови під Жовтими Водами, Корсунем, Білою Церквою, Брацлавом, Пилявцями, Збаражем, Берестечком... Мені принаймні здавалося, що батьківщина наша тогочасна лежала в румовищах, була всіяна дерев’яними хрестами на братських могилах, незорані й незасіяні поля різали око на всю глибину зіниць, у вцілілих дворищах — виснажені вдови, а на вулицях — безпритульні діти...

Аж ні! Ви вже переконалися, що й після такої вселенської біди наша нація не втратила віри в себе, не втратила віри в Бога, не втратила національної гідності, що вона й тоді була чи не всуціль освіченою, глибоко моральною і окремішньою, бо лишень півроку тут приживалися московитські опричники, ще обережно прибираючи Україну до своїх загребущих рук.

Я поставив собі за мету привернути увагу українців до фраґментів цього вражаючого документа нашої історії, створеного неупередженим, правдивим чужинцем.

Після зустрічі з Богданом у Богуславі патріарша делегація побувала в Кагарлику, Трипіллі, Обухові, Василькові, надовго зупинилася в Києві. Тогочасний Київ, а особливо наша національна святиня (так бездарно занедбана нині й опущена до вуличних “навкулачок”) Києво-Печерська лавра, описані Халебським із такою ніжністю, з таким щемким сентиментом і арабським педантизмом, що варто було б зупинитися на цьому детальніше. Одначе наш Київ не обділений увагою тодішніх і пізніших літописців та істориків, тому уникну спокуси надовго “затримуватися” в стольному граді, але не омину окремих місць.

Тут відтворено тодішні Києво-Печерську лавру, її Ближні та Дальні печери, зустріч із митрополитом київським та всієї Землі козаків Сильвестром Косовим, відтворено Поділ, храми Софійський, Михайлівський, Успіння Божої Матері, Вознесенський жіночий монастир, Лаврський друкарський дім (“З нього виходять усі їхні церковні книги усілякого дивовижного вигляду й кольору, а також малюнки на великих аркушах, пам’ятки країн, святі ікони, вчені трактати тощо. За звичаєм патріархів, ми надрукували в цьому домі багато відпускних грамот з іменем нашого патріарха **їхньою мовою** *(виділення моє — В. Я.)* червоними літерами та з парсуною Святого апостола Петра”).

Ми, українці, в XVII столітті, по великій і жорстокій війні й румовищі мали чим викликати захоплення у чужинця. Поруч з описом нашого тодішнього побуту, звичаїв, етнічного образу, він постійно проникає в політичні обставини тогочасного українства.

Ось ніби ненароком історичний екскурс під час перебування на подільському ярмарку.

“Єзуїтам мало було того, що вже мали ляхи, заповзялися винищити весь рід козаків, загарбати Печерський монастир і Святу Софію, перетворити на свої костьоли й кляштори. Тоді Хміль спалахнув гнівом, як ото пророк Ілля, помстився їм, визволяючи обраний народ Божий із рук невірних і мерзенних людців, у яких багато голів, та нема тої, що до булави, і визволив його від рабського гноблення безбожними іудеями й від влади лихих вірмен-єретиків. О невірні! О вороги істинної віри! Ви настановляєте ворогів віри панами над християнами, правителями над обраним Божественним народом православним, аби, гноблячи його, свавільно навертати у свою віру, аби, поневоливши його й терзаючи через його ворогів, примусити прийняти вашу релігію. Але апостоли за давніх часів проповідували тільки народам заблуканим і невірним та ізраїльтянам; ви ж чинили тоді всупереч проповіді святих апостолів і дали ворогам Божим єретикам вивищитися над православними, аж Господь розгнівився на вас і винищив багато тисяч з вас, давши силу кожному з козаків, примусити тікати сотні вас, а сотням — тисячі, а вас, пихатих, піддав презирству й знищенню, як обіцяв устами древніх своїх пророків. Він визволив козаків із рабства, і вони стали кращими, обраними синами. Через своє терпіння вони, зрештою, стали спадкоємцями Його Царства; вас же Він зробив поживою їхніх мечів, а в майбутньому житті — народом заблуканим і лихим, згідно з тим, як Він обіцяв, що буде нечуйним до пихатих і дарує свою благодать покірливим, лихі ж стануть клевретами проклятого сатани”.

“У восьму неділю по П’ятидесятниці наш владика патріарх відслужив обідню в церкві Успіння Пресвятої Богородиці на прохання мешканців долішнього Києва. *(Нагадаю, це та церква, в якій пізніше відспівуватимуть Душу Тараса Шевченка під час перевезення його тіла з Петербурга до Канева. — В. Я.)* Були великі урочистості. Святий престол прикрасили василечками й іншими квітами. Наш владика патріарх роздарував антидор усім присутнім у церкві богомольцям, навіть хлопчикам і дівчаткам.

Ми виїхали з долішнього Києва в понеділок 10 липня та опинилися за міською околицею, на березі славнозвісного Дніпра, більшого за Дунай. Ми повантажилися на великі судна вкупі зі своїми повозами й кіньми та пливли за течією близько двох годин, милуючись краєвидами правого берега, монастирями на Київських горах, а саме: Михайла, Миколи, Печерським, тим, що його збудував молдовський господар Василь, церквами, печерами. Потім ми ступили на землю лівого берега.

Далі їхали вузьким шляхом пущею, озерами та піщаними косами й кучугурами, неоглядною пущею, де ростуть самі тільки сосни; схожі на кипариси, вони вражають уяву”.

Нагадаю, що ідеться про сьогоднішню Русанівку, Лівобережжя, Лісовий масив, Дарницю, Биківню. Продовжує свідчити Павло Халебський:

“Увечері, здолавши дві милі, прибули в невеличке містечко, назва якого — ***Бровари***. Містечко має гарненьку церкву в ім’я Петра й Павла, а при ній — двір, заселений ченцями, бо це — маєтність Печерського монастиря.

Ми вирушили з Броварів у вівторок, 11 липня. Промандрували дві великі милі й прибилися до великого міста, обкопаного двома ровами з протічною водою, з іншим укріпленням та замком. Воно називається — ***Гоголів***. У місті дві церкви: одна — в ім’я Преображення Господнього, друга — Різдва Пресвятої Богородиці. Стоїть також католицький костьол, ще не добудований. Наш владика патріарх звелів мешканцям Гоголева добудувати його, освятити і, назвавши церквою Святого Юрія, провадити в ній службу Божу.

За милю від Гоголева зустріли поселення на ймення ***Русанів***, воно має церкву, поблизу розливається широчезне озеро, на березі стоять дуже великі млини й сукновальні. За півмилі ми приїхали у невелике поселення з мальовничою фортецею на ім’я ***Ядлівка***. У містечкові пречудова церква Різдва Пресвятої Богородиці. У Ядлівці ми заночували”.

Тут мушу перервати араба Павла своїм, сказати б, ліричним відступом чи й — наступом. Випадково (вірю, що справді випадково) моє життя склалося так, що воно географічно чіпко прив’язане до подорожі Павла Халебського. Він розпочав її з південного Поділля, побував із ночівлею в козацькому сотенному місті М’ясківці (нинішнє велике село Городківка Крижопільського району на Вінниччині), де пройшло моє дитинство, де я пам’ятаю кожну стежку, кожен камінь і пагорб, де я закінчив середню школу, де могила мого батька, який трагічно загинув на буряковому полі.

І треба ж таке! Відвідавши південну Вінниччину, Черкащину, Київщину, Київ — Павло Халебський ... знову потрапляє в рідні для мене краї. Справді рідні. Давня козацька Ядлівка “з мальовничою фортецею”, у якій навіть заночував патріарх Макарій Третій із своїм сином, архідияконом Булосом Ібн аз Заїм аль Халябі — в миру Павлом Халебським і з супровідним почетом і козацькою охороною — це і є те саме село **Перемога**, в якому я тридцять років тому купив маленьку, вроблену в землю майже по вікна мазанку. Тут, у цій хатині, виросли мої діти Святослав і Леся, тут я спорудив лелече гніздо, і лелеки обжили його у першу ж весну. І коли вони тепер затримуються в далекій своїй дорозі — у нас на душі неспокійно. Одного разу вони не прилетіли, і померла моя великодушна теща. Я пишу ці рядки, а Лель і Леля, відпочивши після виснажливого перельоту, вже радісно кланкають у гнізді. Тут я написав кілька своїх романів і повістей, тут я щосуботи й неділі готую для вас радіопрограму, тут побували всі мої друзі з України та з дальших світів, тут усі мене знають, і я знаю майже всіх.

Тут я збудував звичайний трикімнатний будиночок, в якому пам’ятаю кожен бетонний блок, крокву, сволок, цвях і кожну дошку, бо у вісімдесятих все це було неможливо купити, а лише “дістати” за пляшку чи трилітрову банку самогону на якійсь державній будові. Сюди, в Перемогу, за шістдесят кілометрів від Києва, я “заманив” і мого товариша академіка-патріота Віталія Дончика, який літує тут, садить город, допомагає кращим випускникам місцевої школи вступати до ВНЗ (через те так багато українських філологів у Перемозі) й пише літературознавчі книги.

Чому ж давнє село, яке, за історичними переказами, заснував козак Ядло, і воно ніколи не знало кріпаччини, втратило таку дзвінку й рідкісну (єдина на всю Україну!) назву Ядлівка і носить тепер таку казенну, для багатьох просто незрозумілу — Перемога, яких в Україні кілька десятків?

Причиною тому стала Друга світова війна. У місцевих лісах завелася партизанська група переважно з тутешнього люду. Командира цього загону згодом (у вісімдесяті) розвінчали і позбавили нагород. Одначе партизани іноді робили свої вилазки, як казав один дотепник: “Самогон і сало закінчилося — пора йти на бойове завдання”. Однієї ночі вони сп’яну обстріляли сільрадівську хату з німецькою вартою. Лишень продірявили в кількох місцях бляху, але цього було достатньо, щоб уже наступного дня карателі вигнали всіх ядлівчан до броварського концтабору, а село спалили дотла, вціліла тільки церква Різдва Пресвятої Богородиці. У ній по війні була школа, згодом — клуб, а в часи Незалежності — знову відродилася церква. Частина ядлівчан була запроторена до Німеччини, частину розстріляли, а більшість було переселено до Трансністрії, на мою Вінниччину.

Отож по війні живі ядлівчани повернулися на це пожарище, до середини шістдесятих жили в землянках, а хтось із райкомівських запопадливих перейменувальників причепив Ядлівці назву Перемога. Я не проти цього прекрасного і святого поняття, але витерти з української історії зафіксовану навіть у книзі сирійця Павла Халебського “Україна — земля козаків” назву Ядлівка — це святотатство. Скільки разів я просив місцеве начальство: поверніть селу його рідну назву, я підтримаю вас у Верховній Раді, прийміть на сільській сесії таке рішення. Ну, колишній сільський голова був усуціль завантажений компартійними стереотипами, клявся, що ніколи в житті не підніме над сільрадою синьо-жовтого прапора (таки підняв, боячись втратити посаду). Тому звертаюся до сьогоднішньої головихи та сільських депутатів: відновіть історичну справедливість. Навіть із вдячності арабському літописцеві.

Далі буде.

ЗАЯВА

Письменники України були приголомшені листом голови Комітету у справах Української громади в Росії Василя Коломацького та заступника голови Федеральної національно-культурної комісії людських та громадянських прав при Світовому Конґресі Українців Стефана Паняка, опублікованим у “Літературній Україні” від 15 лютого 2007 року, в якому йшлося про замахи на життя керівників українських громадських і релігійних організацій Росії.

І ось нове повідомлення: у підмосковній Апрєлєвці знесено пам’ятник українцю, льотчику, лейтенанту Василеві Пойденку, який загинув 28 серпня 1941 року, захищаючи Москву від фашистських загарбників. Нагадаємо, уродженець українського міста Запоріжжя був удостоєний ордена Червоного Прапора. Нині, через майже 66 років, пам’ятник Василеві Пойденку в Підмосков’ї знесено нібито у зв’язку з розширенням шосе.

Ми добре пам’ятаємо, який галас зчинили нещодавно російські владні структури вкупі з професійними “патріотами” у зв’язку з перенесенням фігури радянського воїна-визволителя в столиці Естонії. Але ж там ішлося лише про перенесення, а не про знищення монумента.

Як відомо, департамент інформації та преси МЗС Росії 14 травня цього року не забарився кваліфікувати як акт вандалізму та закликав владу України вжити дієві заходи у зв’язку з тим, що напередодні на меморіальному комплексі радянським воїнам у Львові “з обох кінців Алеї були збиті бронзові гірлянди”. Але ж на відміну від Львова, де, як зазначалося у згаданому коментарі російського МЗС, “були здійснені хуліганські дії”, у підмосковній Апрєлєвці знесення пам’ятника Василеві Пойденку санкціонувала влада.

Ми нікого не закликаємо пікетувати з цього приводу посольство Російської Федерації в Україні, як це чинили професійні “патріоти” у Москві перед дипломатичним представництвом Естонії. Ми просто пропонуємо російським владним структурам, по-перше, подивитися в дзеркало на себе, аби надалі уникати практики подвійних стандартів, і по-друге, раз і назавжди відкинути повчальний тон щодо нових незалежних держав, пам’ятаючи, що на календарі 2007 рік і доба “старшого брата” назавжди відійшла в минуле.

Секретаріат Національної спілки письменників України

“Призначення бібліотеки в суспільстві — забезпечити доступ читача до різноманітної інформації”.

«КНИГА — ЦЕ ПОЗАВЧОРАШНІЙ ДЕНЬ»,

ТАК ВВАЖАЮТЬ ДЕЯКІ ДЕПУТАТИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛРАДИ І ВІДМОВЛЯЮТЬСЯ БУДУВАТИ ОБІЦЯНУ ДИТЯЧУ КНИГОЗБІРНЮ

Ганна ДЕНИСКО,
м. Полтава

І знову сягнула точки кипіння ситуація навколо Полтавської обласної дитячої бібліотеки ім. Панаса Мирного. Про біди цієї книгозбірні вже писано-переписано. Приватизоване і тричі перепродане потай від колективу бібліотекарів її приміщення по вул. Гагаріна, 5, навіть підпалювали — так “викурювали” самовідданих зберігачів друкованого слова для маленьких читачів (справу й досі не розкрито).

І ось День захисту дітей 1 червня 2007 року став тією рубіжною датою, з якої для бібліотеки знову починається період митарств і випробувань. Бо Полтавська обласна рада, очолювана реґіоналом Олександром Удовіченком, сьогодні розписується у своїй нездатності виконати попередні рішення й збудувати бібліотеку. Деякі депутати взагалі заявляють, що книга дітям не потрібна, потрібен комп’ютер, а книга, мовляв, — позавчорашній день.

За роз’ясненнями ситуації з бібліотекою ми звернулися до її директора Леоніда ЧОБІТЬКА.

— 22 червня минулого року Апеляційний суд Полтавської області ухвалив рішення зробити відстрочку у виселенні обласної дитячої бібліотеки на рік, до 1 червня 2007 року. Що за цей рік відбулося? Якраз у травні 2006 року головою облдержадміністрації призначили Валерія Михайловича Асадчева, який пообіцяв допомогти вирішити цю проблему. У рішенні облради від 10 серпня 2006 року сказано: виділити кошти на проектно-кошторисну документацію, зробити проект бібліотеки. Нам обіцяли, що у березні 2007 року вже й будівництво розпочнеться!

— І де має постати нова бібліотека?

— На вулиці Зигіна, 1-а. Це за облдержадміністрацією, де архів. Нинішнє приміщення архіву вже переповнене, і була домовленість, що з Держбюджету виділять кошти на його добудову. Це вигідніше, коли разом зводяться дві споруди: можна здешевити будівництво. Однак гроші на добудову архіву в 2007 р. не виділили.

— Мабуть, у нової очільниці галузі пані Гінзбург, відомої комуністки, інші пріоритети…

— Я з’ясував у фахівців, що ці дві новобудови не пов’язані аж так, щоб одну без другої не можна було звести. Та облрада почала цю прив’язку робити, мовляв, раз архів не будується, то й бібліотеки не буде. Хоча директор Держархіву Полтавської області Ганна Білоус упевнена, що кошти на добудову архіву виділять, бо це надто важливо для збереження документів.

У “Міськбудпроекті” створили групу фахівців, які проектували нашу бібліотеку. Я теж брав у цьому участь, робив багато запитів в інші області, дивилися проекти у книгах. Проектантів “згори” підганяли, постійно цікавилися, як справи. 300 тис. грн. було виділено на проектування. І після Нового року вже все було готове. Бібліотека мала бути чотириповерховою.

А потім бюджетна комісія облради, яку очолює Володимир Гришко, зробила висновок, що грошей на будівництво дитячої бібліотеки немає і не буде.

— Але ж у Програмі розвитку культури до 2010 року, затвердженій обласною радою, записано: збудувати бібліотеку для дітей. І сума, пам’ятається, якась передбачалася…

— Так, є у програмі пункт 90, і передбачалося виділити 3,5 млн. грн. на будівництво.

— Отже, і цю програму вже котові під хвіст?

— Виходить, так. Цього року область отримала мільйонів сто субвенцій. То невже обласна бібліотека для дітей не може претендувати на пріоритетність фінансування? Адже діти і культура — це те, що визначає сьогодення і майбутнє нації. І страждають вони через грубе порушення законів України, через “прихватизацію”, вчинену компартійною номенклатурою. Хто ж, як не держава, має їх захистити?

— Леоніде Григоровичу, вашій бібліотеці виділено площу в обласній науковій бібліотеці ім. І. Котляревського. Які проблеми виникають із таким переселенням?

— Тут, на вул. Гагаріна, ми маємо 515 кв. метрів, там — 360. Тут багато невеликих кімнат, де розміщуються відділи, а в дорослій бібліотеці неможливо зручно розмістити читальні зали для маленьких і старших читачів, зал естетичного виховання, бібліографічний відділ, методичний, майстерню, де ремонтують книги. Наше книгосховище розташувалося там нормально, але решту фонду вмістити нікуди. Нема місця ні книгам, ні бібліотекарям, ні дітям.

До того ж, проблема і з санвузлами.

Далі. Планувалося, що в бібліотеці ім. Котляревського зроблять ремонт, встановлять автоматичну систему пожежогасіння, нову сигналізацію. Це не зроблено. Освітлення там жахливе, лампочки високо під стелею. Узимку у виділених нам приміщеннях холоднеча.

Є ще одна проблема. Маленьких читачів не можна відгородити від загальних площ. А там — слизькі мармурові сходи, де діти можуть травмуватися. Колодязь сходової клітки має низькі бар’єри. Але й це ще не все. Приміщення бібліотеки ім. Котляревського аварійне — тільки жодна комісія не сміє цього на папері написати. Щілини на п’ятому поверсі в стелі, щілини в стіні засвідчують, що після того, як до бібліотеки прибудували магазин “SELA” (належить бізнес-імперії міського голови Матковського — *прим. автора*), щось порушилось, і будівля розчахується. Може статися аварія, і постраждають наші діти. Потрібні значні кошти, аби стягнути будівлю обручами.

— А що ж керівники області кажуть про ці проблеми?

— Голова ОДА Валерій Асадчев, оглянувши приміщення, визнав, що ліпше б знайти для дитячої бібліотеки іншу тимчасову будівлю. А голова облради Олександр Удовіченко, наскільки мені відомо, сказав, що все там чудово, чистенько…

— Чи пропонувалися інші варіанти тимчасових приміщень?

— Була ідея ОДА переселити нас у колишній бібколектор по вул. Пушкіна, 16. Підготували проект рішення для розгляду на черговій сесії облради. Але днями постійна комісія з питань освіти, науки, культури, молодіжної політики, спорту та туризму висловилася за те, щоб цей проект відхилити. Мене на те засідання навіть не запросили.

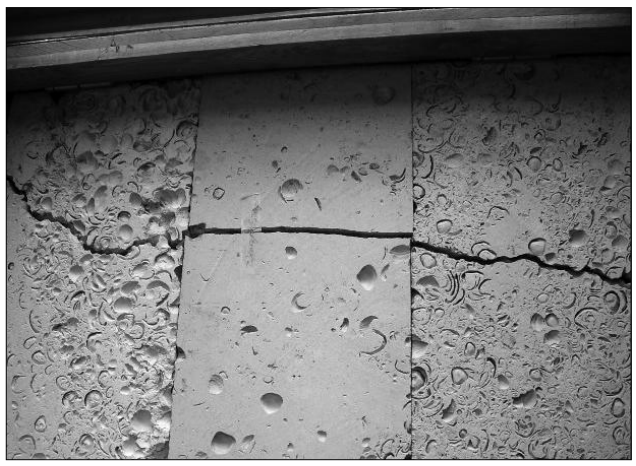

На сайті “Майдан” у публікації “Стабілізєц: влада не може збудувати нове приміщення для дитячої бібліотеки” можна прочитати, що на тому засіданні “жодної альтернативної думки не прозвучало, як у “старі добрі часи”.

Сайт Полтавської облради повідомляє, що голова ради Олександр Удовіченко на тій комісії “закликав зацікавлені сторони керуватися у цій складній справі винятково інтересами маленьких читачів та забезпечити їм безперервний процес спілкування з книжками”. Не зрозуміло тільки, як він, переселивши дитячу бібліотеку в дорослу, забезпечить дітям безпеку, тепло, затишок і дотримання санітарно-гігієнічних норм?

Присутні колеги нарахували на тому засіданні аж трьох членів комісії. Ну, може, одного когось не добачили. Навряд чи таке засідання можна вважати леґітимним, хоч і вів його сам Удовіченко. Особливо дивує позиція голови комісії, члена фракції соціалістів Івана Гальченка. Цей вихователь майбутніх педагогів (директор Кременчуцького педучилища), схоже, ставиться до дитячої книгозбірні з незрозумілою підозрою. Чого такий штат великий? Вистачило б і шість осіб. Навіщо стільки книг? Роздати в райони! І взагалі, чому ця бібліотека обласна?

Ну, а сакраментальна фраза про те, що книга — це позавчорашній день, прозвучала, кажуть, на тій-таки комісії з вуст депутата Олександра Коваля.

Ось так. Нічого, крім холодного і незручного складу бібліотеки для дорослих із тріснутою стіною наші обранці не можуть запропонувати дітям.

ЖАНР ПОЛІТИЧНОГО ДОНОСУ ЖИВИЙ

З приводу звернення руху “молодих політичних екологів” “Мєстниє” проти “антиросійської пропаганди” у Бібліотеці української літератури в Москві

Юрій КОНОНЕНКО,
завідувач відділу російської україніки
Бібліотеки української літератури в Москві,
перший заступник голови
Об’єднання українців Росії

Мені зателефонувала Олена Мариничева, журналіст і перекладач з української на російську творів Оксани Забужко, Марії Матіос та інших сучасних авторів. Вона першою знайшла на безкрайніх просторах Інтернету чудове послання: анонімний лист на сайті “Мєстних”, адресований керівникам культури Москви. Обурившись його змістом, вона закликала мене не звертати на нього уваги й ніяк не реагувати. Однак за першою освітою я педагог, тож захотів провести невеликий заочний урок з абетки бібліотечної справи для його неназваних авторів, що виступають від імені молодих “патріотів”, а заодно представити громадськості свій погляд. Російський політолог Андрій Окара, щоправда, порадив подати на “Мєстних” заяву до суду — за наклеп і образи. Не робитиму цього — за подібні “політичні” заяви й пасквілі у нас, на жаль, не судять.

Аналізований матеріал за жанром — політичний донос, витриманий у кращих традиціях кінця 1960-х, а точніше,— 1937 року з посиланнями на “інформаторів”, з висловлюваннями на кшталт “непримиренні вороги Росії”, “націоналістична література та пропагандистські акції антиросійського характеру”, “відверто “оранжеві” націоналісти”, “антиросійські погляди” і вимогами “очиститися від купки(!) націоналістів”.

Абсолютно бездоказово, без розуміння призначення й ролі бібліотек у суспільстві — покликаних забезпечити доступ читача до різноманітної інформації, у цьому випадку про Україну, її історію та культуру, зокрема українською та російською мовами, анонімні автори з неприхованою тенденційністю підтасовують і перебріхують факти.

Очевидно, невтямки їм, що, відповідно до Закону Російської Федерації “Про бібліотечну справу”, бібліотеки повинні у своїй діяльності відбивати сформоване в суспільстві ідеологічне та політичне різноманіття. У цьому сенсі в Бібліотеці української літератури, особливо в частині політологічної та історичної літератури, як і в будь-якій іншій російській бібліотеці, представлені й нові роботи, що відбивають сучасні, іноді діаметрально протилежні підходи до проблем, і книги минулих років.

Згаданий російський закон, до речі, не допускає державної або іншої цензури, що обмежує право користувачів бібліотек на вільний доступ до бібліотечних фондів.

При цьому необхідно враховувати, що в минулому складні, неоднозначні, а часом і трагічні події в історії України або взагалі замовчувалися, або висвітлювалися тенденційно. Не дивний і інтерес читачів: українців і росіян, людей інших національностей до цих проблем. Документи фонду дозволяють Бібліотеці, не нав’язуючи якоїсь точки зору, показати різноманіття та плюралізм підходів до їхнього вивчення. Наприклад, загальновизнаним уже є факт широкомасштабного голоду не тільки в Україні, а й у деяких областях Росії, Казахстані в 1932—33 роках; 2006 року вперше з благословення Московського патріархату у великих містах Росії пройшли панахиди за безневинно загиблими від голоду в Україні. У бібліотеці широко представлені різні точки зору в роботах російських і українських авторів з цієї теми, збірники документів.

Таким чином, Бібліотека української літератури протягом майже 20 років намагається літературою, аудіовізуальними матеріалами, виданими в Україні, заповнити інформаційний вакуум, що утворився в Росії після розпаду СРСР. Це єдина така бібліотека на території Росії. Більше того, Бібліотека української літератури в Москві — це, по суті, єдина в Росії спеціалізована державна установа культури, покликана задовольняти інформаційні, освітні, культурні потреби українців, що мешкають тут.

Загалом появу документа без підпису, представленого авторами як звернення “Мєстних”, можна розглядати в низці незрозумілих (або навпаки — добре зрозумілих?) ні співробітникам, ні читачам, ні громадськості акцій, спрямованих на створення нестерпних умов для роботи Бібліотеки української літератури в Москві, з великими труднощами відтвореної завдяки зусиллям українських громадських організацій і російських ентузіастів книги. У зв’язку з цим бажано почути нарешті виразну реакцію на події, що відбуваються, з боку органів влади Росії та Москви.

МІЛЬЙОНИ СЕРДЕЦЬ — ОДНА НАДІЯ

ЗАВЕРШИВСЯ III ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ “ДОЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАЦИСТСЬКОГО РЕЖИМУ”

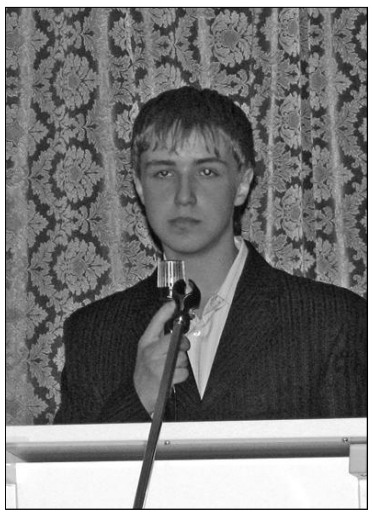

Виступає Микола Прийма — переможець у номінації “Дослідження”

Раїса БУДКО,
прес-служба УНФ
“Взаєморозуміння і примирення”

2005 року з нагоди відзначення 60-річчя перемоги над фашизмом УНФ “Взаєморозуміння і примирення” оголосив перший Всеукраїнський конкурс рефератів серед учнів загальноосвітніх шкіл і середніх навчальних закладів на тему: “Доля громадян України, постраждалих від нацистських переслідувань”.

Останнім часом тема використання примусової праці Третім рейхом привертає увагу багатьох дослідників в Україні, Німеччині та інших країнах. Довге забуття цієї сторінки історії нарешті скінчилося: проводяться не лише суто наукові дослідження та архівні розвідки, широкого розповсюдження набула практика запису спогадів колишніх “остарбайтерів”, в’язнів концтаборів, гетто та інших місць ув’язнення під час Другої світової війни. Така робота має велике значення, оскільки свідки тих подій поступово ідуть від нас, забираючи з собою свою правду про війну.

Масовий вивіз робочої сили з України до Третього рейху розпочався з квітня 1942 р. й тривав до остаточного визволення від загарбників. Дуже незначна частина робітників виїхала при цьому добровільно (правильніше сказати — умовно добровільно, бо застосовувалися побічні методи тиску), переважно застосовувалися облави, вивезення всього населення з окремих населених пунктів, покарання як за саботаж неявку на збірні пункти. З України вивезли понад 2,4 млн. осіб, переважно молодь. Багато людей перебували в таборах і гетто на окупованій території України. Сьогодні залишається серед живих трохи більше 500 тис. українських громадян, які ще можуть розповісти про свої страждання в юності. Цим людям дуже потрібна увага з боку молоді, моральна допомога, співчуття і піклування. Ми сподівалися, конкурс сприятиме цьому. І не помилилися.

Конкурс складався з двох номінацій: індивідуальна робота та колективна робота. Обов’язковою була вимога щодо наявності у рефератах і теоретичної, і практичної частини, яка б містила інтерв’ю з жертвами нацистських переслідувань, їхні спогади, а також власні висновки авторів щодо причин і наслідків нацистських переслідувань.

Критеріями оцінки рефератів було визначено глибину висвітлення теми, наявність власних досліджень, думок, висновків, оригінальність розкриття теми, якість особисто проведених інтерв’ю з колишніми жертвами нацизму; враховувалася й надана конкретна посильна допомога цим людям.

Правління Фонду створило висококваліфіковану конкурсну комісію (журі) з провідних фахівців з історії Другої світової війни, представників громадських організацій колишніх жертв нацизму, творчих працівників, представників УНФ “Взаєморозуміння і примирення”.

На конкурс надійшло понад 400 робіт з усіх реґіонів України, автори та авторські колективи найкращих робіт були запрошені на фінальний етап конкурсу до Києва.

Журі зауважило високий теоретичний рівень робіт, їхню самобутність і творчу неординарність, глибокі знання авторів, виявлені під час публічного захисту рефератів на фінальному етапі конкурсу.

У підсумку, окрім просвітницького та виховного значення, захід дав ще й цінний історичний матеріал: автори робіт зібрали понад 1000 спогадів постраждалих від нацизму в різних куточках України, піднято колосальний пласт документів — справжніх свідків епохи, її реліквій і пам’яток, що лежали в шухлядах і скриньках жертв нацизму чи в їхніх нащадків.

За результатами учнівського конкурсу Фонд видав німецькою та українською мовами збірку найкращих робіт “Цей біль у серці не вщухає”. Назву збірці дала робота переможців у колективній номінації Є. Гаршті та Н. Макаренка з Олександрівки Миколаївської області.

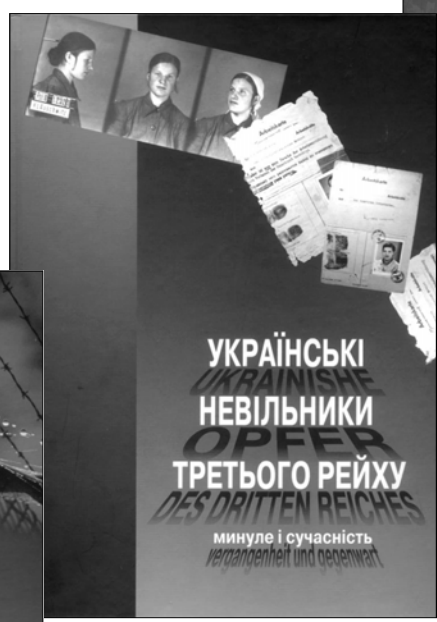

У жовтні 2005 року відбулася презентація збірки у Німеччині в м. Герстхофен під час урочистого відкриття меморіального комплексу, присвяченого примусовим працівникам.

Минулорічний II Всеукраїнський конкурс зібрав понад 600 рефератів і творчих робіт. Кращі роботи ввійшли у збірку “Полинова доля”, назву якій дала поема Вікторії Калашнікової з м. Могилева-Подільського Вінницької обл.

Оголошений Фондом III конкурс також викликав високу зацікавленість учнівської молоді. Адже війна зачепила практично кожну сім’ю, яка зберігає листи, фотографії, архівні документи, всім близька тема Другої світової війни і доля наших співвітчизників. Ще є можливість поспілкуватися з живими учасниками ніби й далеких, але таких близьких подій.

Загалом за час проведення усіх конкурсів компетентна комісія перечитала близько 1400 робіт.

Цього разу ми одержали 325 робіт. Найбільш активними виявилися учні Дніпропетровської області — 81 робота, Запорізької — 58 робіт. Виявили зацікавленість також у Київській області — 32 роботи, Києві — 14 робіт. По 25 робіт прислали з Чернігівської та Черкаської областей.

У номінації “Творчість” представлені практично всі літературні жанри: новела, поема, есей, оповідання, кіносценарій, п’єса, лірична поема. Найбільш широко — новела та оповідання.

Дослідники (номінація “Дослідження”) знайшли багато нових цінних документів, провели соціальне опитування жителів своєї місцевості, рідних, записали їхні спогади щодо подій періоду окупації та перебування у фашистській неволі. Це цінний матеріал для істориків.

Конкурсна комісія визначила 6 кращих творчих робіт і відібрала для захисту 15 найбільш ґрунтовних рефератів у номінації “Дослідження”.

Публічний захист відбувся 15 травня 2007 року в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді (м. Київ).

У фойє фіналісти, гості й уболівальники мали змогу ознайомитися з тематичною виставкою картин учнів Київського індустріального технікуму “Обпалені війною” та залишити свої враження у Книзі відгуків.

Відкривали презентацією п’єси “Подолання” у виконанні учнів Київської 112-ої спеціалізованої школи, які стали лауреатами конкурсу в номінації “Літературна творчість”.

Жеребкування визначило порядок виступів фіналістів номінації “Дослідження”, і розпочалася напружена робота — і для виступаючих, і для журі.

Колишні жертви нацизму: І. Мірчевська, А. Стрижкова, Н. Слєсарєва, Л. Симонова

Практично всі виступаючі були на висоті: показали ґрунтовні знання періоду Другої світової війни. Після виступу кожен фіналіст відповідав на запитання членів журі та опонентів із залу. Запитання траплялися й такі, що відповідь на них шукали не тільки виступаючі, а й усі конкурсанти. Байдужих у залі не було.

Перший день для членів журі закінчився пізно ввечері визначенням переможців за підсумком набраних балів.

Наступний день був днем нагороджень і привітань.

Насамперед до мікрофона запросили літературних митців, які розповіли, що до написання творів їх спонукало спілкування з рідними і односельцями, які зазнали фашистської неволі, страждали, сподівалися, мріяли і кохали.

У багатьох присутніх викликав сльози уривок з оповідання Мар’яни Тимошенко “Марія”.

Затамувавши подих, слухали авторський вірш про рідну мову Олександри Костирко та уривок з її поеми “Сповідь полонянки”.

Леся Романенко розповіла у своєму творі “Брат” трагічну і майже казкову історію кохання двох бранців, яка відбулася насправді.

Єлизавета Гречанюк, вислухавши чимало людських сповідей, вибудувала сюжет оповідання “Мільйони сердець — одна надія” про сестер-близнючок із різними долями.

Диплом першого ступеня та премію одержала шестикласниця Олександра Костирко з загальноосвітньої школи № 3 с. Попівка Конотопського району Сумської області.

Друге місце дісталося Мар’яні Тимошенко з смт. Царичанка Дніпропетровської області.

Диплом третього ступеня поїхав із Богданом Голодом (учнем загальноосвітньої школи № 11) у м. Івано-Франківськ. Його невигадане оповідання “Хитрий”, написане колоритною мовою, про поневіряння колишнього невільника у післявоєнні роки не залишила байдужим жодного з членів журі та членів експертної комісії.

Дві заохочувальні премії розділили між собою три лауреати конкурсу: учениця навчально-виховного комплексу № 66 м. Дніпропетровська Єлизавета Гречанюк, Леся Романенко — учениця ЗОШ I—III ст. с. Білоцерківка Куйбишевського району Запорізької області, та авторський колектив київської спеціалізованої школи № 112.

Крім дипломів переможців і лауреатів конкурсу всі фіналісти одержали подарунки. Серед них картини і керамічні вироби учнів Київського індустріального технікуму, книжки з історії Другої світової війни, видання Української спілки в’язнів — жертв нацизму “Пам’ять заради майбутнього”, спеціальне видання про діяльність Українського фонду “Невільники Третього рейху”, опубліковані Фондом спогади постраждалих у роки війни, книжки з кращими роботами фіналістів двох попередніх конкурсів — “Цей біль у серці не вщухає” і “Полинова доля” видання Асоціації єврейських організацій колишніх в’язнів фашистських концтаборів “Життя і смерть в епоху Голокосту” та інші.

Серед фіналістів у номінації “Дослідження” перше місце гідно зайняв учасник усіх трьох конкурсів Микола Прийма з Сум.

Друге місце посіла Ольга Стадник (учасниця минулорічного конкурсу) з м. Красноперекопська АР Крим.

“Бронза” дісталася восьмикласнику Роману Лиховиду з с. Мазінки Переяслав-Хмельницького району Київської області.

Дипломи лауреатів і заохочувальні премії одержали Анастасія Десятова — учениця санаторної школи-інтернату села Мішково-Погорілове Жовтневого району Миколаївської області та Сергій Ігнатов із Чернігівського ліцею № 15.

Журі особливо відзначило найкращий публічний захист Євгенії Анцибор — учениці Педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді з Чернігова.

Лауреатами конкурсу в номінації “Дослідження” стали Василь Бадрак із Соколівського ліцею Жашківського району Черкаської області, авторський колектив Азовської ЗОШ Якимівського району Запорізької області, авторський колектив Вишнівськиого центру творчості дітей та юнацтва Києво-Святошинського району Київської області, авторський колектив НВК № 49 “Надія” м. Макіївка Донецької області, Галина Фастовець з Антонівської школи Вільнянської районної ради Запорізької області, Гончаренко з Переяслав-Хмельницької школи № 7, Маргарита Костриба — учениця Мелітопольської школи № 4, Ольга Ковзікова з Мелітопольської школи № 8 та Анна Головко — учениця спеціалізованої середньої школи № 142 еколого-економічного профілю м. Дніпропетровськ.

Роботи фіналістів також будуть надруковані.

“Від світла істини й добра народжується висока освіта”.

ДВІ ГІМНАЗІЇ У СТЕПОВІЙ СЛОБОДІ ГУЛЯЙПОЛІ

Василь КОРОСТИЛЬОВ,
учитель, краєзнавець, просвітянин, м. Гуляйполе Запорізької обл.

На 1914 рік колишня військова слобода Гуляйполе, тоді волосне село Олександрівського повіту Катеринославської губернії, мало 16150 мешканців. Для порівняння й усвідомлення ступеня винищення мешканців цього волелюбного і непокірного села, від 1934 року вже міста, зазначимо, що на кількість 16200 мешканців Гуляйполе вийшло тільки через 56 років, у 1970 році!

І то збільшення кількості населення відбулося значною мірою за рахунок доселення з інших міст і сіл.

А далекого 20 листопада 1916 року товариство “Просвіта” відкриває в Гуляйполі, у великому новозбудованому за спеціальним проектом двоповерховому будинку повноправну чоловічу, точніше — хлоп’ячу гімназію. Про цей факт свідчить запис № 1 з архіву Гуляйпільської чоловічої гімназії товариства “Просвіта”. Це чорновий примірник прохання про допуск диякона Гуляйпільської Святотроїцької імені Олександра Невського (військового святого) церкви, випускника Маріупольського духовного училища Георгія Юр’єва до виконання обов’язків гімназійного діловода (Держ. архів Запорізької обл., ф. 50, оп. 1 од. зб. 1). Тут же зберігається чорновий примірник повідомлення Комітету Її Імператорської Високості Великої княгині Єлизавети Федорівни, де конкретно вказано дату відкриття: “Сим сообщаем, что учебные занятия в Гуляйпольской гимназии общества “Просвещение” начались 24 текущего ноября 1916/17 учебного года”.

Найперших учнів було дев’ятеро. Їхні батьки здали виконувачу обов’язків директора гімназії громадянину Локтю плату за навчання в першому півріччі в сумі 225 рублів Російської імперії, про що йдеться в заяві до Гуляйпільської кредитівки: “В общество Взаимного Кредита в с. Гуляйполе 28 ноября 1916 года. Честь имею просить Администрацию Гуляйпольского Общества Взаимного Кредита записать препровождаемые при сем 225 рублей, собранные съ 9 учеников гимназии за право учения в первую половину 1916/17 учебного года на текущий счет Гуляйпольского общества “Просвещение”, в получении каковой суммы прошу выдать подателю ея расписку”.

Перший виконувач обов’язків директора гімназії, статський радник Ф. Локоть пише листа до попечителя Одеського навчального округу з проханням передплатити каталог учнівської і фундаментальної бібліотек (“...не отказать в высылке во вновь открытую Гуляйпольскую мужскую гимназию общества “Просвещение”). Водночас п. Локоть пересилає гроші — вартість передплати циркуляра Одеського навчального округу. Печатка гімназії була круглою з таким текстом:

Чоловіча (хлоп’яча) гімназія Товариства “Просвіта” в селі Гуляйполі

“Гуляйпольская гимназия о-ва “Просвещение”. Від 8 листопада 1916 року Ф. Локтя призначено директором Гуляйпільської гімназії. Учителем підготовчого (приготовительного) класу був Спиридон Костянтинович Іщенко. Річний оклад С. К. Іщенка станом на 3 травня 1917 р. становив 1080 рублів. Ця сума складалась із квартирних — 240 руб., жалування — 780 руб., прибавки за вислугу одного п’ятиріччя — 60 руб.

Наступного 1917—1918 навчального року відкривають у Гуляйполі жіночу (дівочу) гімназію. В особовій справі учителя Закону Божого в Гуляйпільських гімназіях Лоскутова Олександра Тимофійовича (ф. 51,оп. 1, од. зб. 22) від 25 червня 1918 року є вже згадка про жіночу гімназію. Аналіз соціального та національного складу батьків, які подали заяви про бажання навчати дітей у Гуляйпільській чоловічій гімназії товариства “Просвіта” показує, що навіть на 1916—1917 навчальний рік у цій гімназії відмови не було нікому. У списках і заявах є прізвища українців і євреїв, поляків і росіян. На той час у Гуляйполі була, окрім Бочанської, Вербівської, Пісчанської, Гурянської, Херсонської, Подолянської сотень, і Польська сотня з насильно завезених після придушення польського повстання переселенців із Польщі. Є заяви від селян, наприклад, заява від державного селянина Сидора Лютого, рядового солдата 474-ої Катеринославської дружини про прийом у 3 клас його сина Івана, 1900 року народження. Пізніше, у 1919 році, Сидір Лютий, боєць Революційної Повстанської Армії України (махновці), поранений, потрапить у полон до денікінців, які розіпнуть його на броньовику і поженуть броньовик на махновську батарею. Сидір Лютий героїчно загине, скомандувавши своїм гучним голосом: “Прямою наводкою, по броньовику, вогонь!”

Серед учителів гімназій були випускники духовних і учительських семінарій, особи з петербурзькою вищою освітою. Це, зокрема, Ольга Афанасіївна Вучичевич, яка закінчила природничий відділ Петербурзьких вищих жіночих курсів.

Розпорядженням міністерства освіти Української держави від 16 жовтня 1918 року в Гуляйпільських чоловічій і жіночій гімназіях товариства “Просвіта” введено обов’язкове вивчення українознавства (українська мова, література, історія).

Товариство “Просвіта”, окрім двох двоповерхових будинків гімназій (нині це будівлі міської й районної рад і торгового комплексу “Еталон”), збудувала Народний дім із великою залою, сценою, фойє, кімнатами для гурткових занять.

Учителі й учні Гуляйпільських гімназій від 1918 року на основі першого театрального колективу гуляйпільського актора і драматурга Єлисея Андрійовича Карпенка (псевдоніми — Український, Степовий гість, Шашура, Люшня, Айра, Олег Азовський, помер 1933 року в Нью-Йорку керівником українського театру ім. Тараса Шевченка) утворили Гуляйпільський феномен — сильний професійно-самодіяльний театр “Колізей”, який діяв у Народному домі “Просвіти”, і в якому ставили вистави за п’єсами українських класиків, у репертуарі було 29 п’єс, серед них “Суєта” та “Житейське море” І. К. Карпенка-Карого. Нині ці п’єси виставляють академічні театри Києва, Львова.

Восени 1927 року акторський склад театру “Колізей” було заарештовано, як казав мій батько, актор цього театру, за “укапізм” (що це таке, ніхто не знав).

Заарештовані актори й художній керівник театру Петро Петрович Смірнський, вибивши з одвірками двері з підвалу під театром, де їх тримали, розбіглися за ніч із Гуляйполя хто куди: в Запоріжжя, Юзівку, Бердянськ, Оріхів, Азербайджан.

А театр з того часу припинив своє існування.

У 1920 році Гуляйполе жило насиченим, активним життям, його населення вважалося передовим. У Гуляйполі проживало чимало інтелігенції — учителів, лікарів, людей зі спеціальними технічними освітами. Активне ядро махновців, що залишилося в Гуляйполі, енергійно вело конструктивну роботу за допомогою ентузіастів із народу. Ці люди зайнялися організацією вільних Рад трудящих. Ради були покликані закласти основи нового господарського і громадського життя, заснованого на принципах свободи й рівності без жодної “політичної” влади.

Як тільки дозволили обставини, махновці й усе населення Гуляйполя приступили до відновлення освітянської системи. В Гуляйполі було кілька вчителів — прибічників принципів Вільної школи знаменитого іспанського вільнодумця, засновника системи вільної освіти — Франсиска Феррера. Особливо важливі й цікаві основні ідеї, на яких базувалося відновлення системи освіти. Ось деякі з них:

1. Освітою і вихованням молодого покоління зобов’язані опікуватися самі трудящі.

Пам’ятник Т. Г. Шевченку в селі Успенівка Гуляйпільського району. 2006 р.

2. Школа повинна бути не тільки джерелом необхідних знань, а й покликана виховувати свідому, вільну людину, здатну вести боротьбу за справжнє гуманне суспільство, навчати жити і працювати в ньому.

3. Для виконання цих завдань школа повинна бути незалежною, тобто відокремленою від церкви і держави.

4. Освіта і виховання молоді повинні бути справою тих, хто має до цього нахил, здібності, володіє достатніми знаннями й іншими необхідними якостями.

Зрозуміло, що все повинно відбуватися за реального контролю трудящих. У Гуляйполі створили комісію, що складалася з учителів, селян, робітників, і яка була наділена всіма повноваженнями: і господарськими, і педагогічними. За дуже короткий час комісія на основі ідей Франсиска Феррера розробила план організації вільної освіти. У село приїхало декілька спеціалістів. Народна освіта відроджувалася на нових основах. Під впливом нових ідей було відновлено цікаві постановки в театрі “Колізей”. У Гуляйполі відкривають музичну і художню студії. Вулицю Вокзальну перейменовано на вулицю Шевченка. Районному будинку культури (тоді — робітничо-селянський клуб) надають почесне ім’я Тараса Шевченка.

Цей творчий порив людей грубо перервав черговий напад більшовиків, який відбувся 26 листопада 1920 року.

Прихід 1 січня 1921 року в Гуляйполе російських червоних окупаційних військ “ознаменувався” взяттям і розстрілом 300 заручників, мирних мешканців Гуляйполя. У місті на постій і харчування було розквартировано піхотний полк, кавалерійський полк, артилерійський дивізіон.

Викачка силою зброї харчових запасів у мешканців Гуляйполя і повіту протягом 1921 року призвела до небаченого голоду, про який мені розповідали батьки, очевидці того страшного часу.

А вже 25 січня 1922 року голова Гуляйпільського виконкому Кавранов шле до тодішньої столиці України м. Харкова повідомлення про вимирання з голоду населення повіту. Текст подаю мовою оригіналу: “В голодающих волостях Гуляйпольского уезда население вымирает, сотни умерших, тысячи больных. На почве голода имеется случай поедания матерью детей, а также случаи удушения детей. Кошки, собаки, а также падаль идут в пищу. Массовые бросания семейств главами, уходящими в неизвестном направлении. Настроение населения паническое. Присылаемые жалкие подачки никого не спасают от смерти и вызывают только раздражение. Необходимо срочно выслать 20 врачебно-питательных пунктов с пропускной способностью по 2 тыс. человек ежедневно. Столько же пунктов необходимо для поддержания истощенных. Отмечены села, в которых нет лошадей. В случае промедления и непринятия мер повлечет к вымиранию населения, уничтожению сельского хозяйства и образовани пустыни в Гуляйпольском уезде”. (ЦДАВО України, ф. 20, оп. 1, спр. 8, арк. 68, зв. — 69). Цитовано за книгою “Голод 1921—1923 років в Україні”. Збірник документів і матеріалів. Київ, Наукова думка, 1993 рік, стор. 75, № 41.

А від 15 січня 1921 року Гуляйпільські чоловічу і жіночу гімназії було переведено в статус Совєтських трудових шкіл і об’єднано в школу-семирічку.

Згодом, у п’ятирічку безбожництва, в Гуляйполі з цегли зруйнованого Гуляйпільського православного Свято-Троїцького собору збудують і відкриють 1936 року педагогічний технікум, потім йому нададуть статус учительського інституту. Він зробить до війни 1941—45 рр. один випуск. Після війни і до початку 50-х у Гуляйполі діяло педагогічне училище, яке потім перевели до іншого міста. А в Гуляйполі і в селі Новозлатополі Гуляйпільського району відкрили чомусь аж дві психіатричні лікарні. “Обміняли педучилище на дві психлікарні”, — гірко жартували гуляйпільці.

Освітянські й культосвітні традиції, закладені Гуляйпільськими гімназіями, відчуваються і сьогодні в особливому, поважному ставленні гуляйпільців до наук і мистецтв (Гуляйполе дало тільки 9 художників), до книг, до української народної пісні (діє народний хор української пісні “Вольниця”), до своєї історії. А історія, як говорили давні латиняни, є вчителька життя.

Жіноча (дівоча) гімназія Товариства “Просвіта” в селі Гуляйполі

ВОЛОДИМИР СЕМИСТЯГА: «ПРАЦЮЄМО, ЯК НА ВУЛКАНІ»

Нещодавно Луганська “Просвіта” святкувала своє 90-річчя. Нинішній її голова та виконавчий директор Українсько-канадського центру “Відродження” Володимир Семистяга розповів про сучасне наповнення Товариства.

Фото Олександра Литвиненка

Володимир Семистяга виступає у Києві на цьогорічних урочистостях із нагоди перепоховання Тараса Шевченка

— Пане Володимире, якою є Луганська “Просвіта” нині? На чому зосереджуєте свою діяльність?

— На популяризації українського слова. Для цього ініціювали створення різноманітних літературних гуртків творчої молоді. Маємо літературне об’єднання “Стан”, куди входять студенти Національних педагогічного ім. Тараса Шевченка, Східноукраїнського ім. В. І. Даля та аграрного університетів, університету внутрішніх справ МВС України Луганська. Завжди збирається велика аудиторія. Маємо й інші літературні об’єднання, деякі з них ще без назви. А раз на місяць проводимо літературну вітальню “Першоцвіт” для школярів.

Влаштовуємо зустрічі з членами Національної спілки письменників. Незабутня — з Героєм України Дмитром Павличком. Вражаючий вечір Олексія Неживого “Тарас Шевченко у моєму житті” (письменник, як і Тарас Григорович, народився 9 березня). Відбувся авторський вечір поетеси, просвітянки, члена нашого “Стану” Любові Якимчук. У травні спільно з факультетом української філології провели вечір поезії Олени Теліги.

Велелюдним був і влаштований нами “День захисника рідної мови”. Приїхали поети, літературознавці, гості з області. Прийшли студенти і зацікавлено нас слухали.

Мали і вечір-реквієм Чорнобильської трагедії.

Спільно з громадськими організаціями і літературними об’єднаннями провели II Всеукраїнський літературний фестиваль “Тиск світла”. До 9 березня мали обласні та реґіональні конкурси читців Тараса Шевченка та авторської поезії про поета. Свій літературний конкурс “Слави сивого відлуння”, приурочений 9 травню, провела й “Молода Просвіта”.

Грандіозний захід провели спільно з жіночими й іншими громадськими організаціями до Дня матері. Давно такого не було. Запис пішов на радіо й набув розголосу в області.

— На радіо?

— Так, конкурс читців Тараса Шевченка й вечір до Дня матері транслювались на обласному радіо наживо та в повторі. Потому ми отримали дзвінки від слухачів із подякою за добру справу.

Випускаємо й кілька власних передач: “Маршрутами історії”, “Шляхами козацької слави”, радіожурнал “Урок української” та “Час української”. У межах радіожурналу започаткували ще й передачу “Держава, нація і я”, участь у якій беруть студенти, аспіранти й молоді вчителі.

На телеканалі “Лот” проходить наша телевікторина “Що ти знаєш про українську?”

А нещодавно, до 90-річчя Луганської “Просвіти”, мене запросили на обласне телебачення для обговорення в прямому ефірі теми “Консолідуюча роль Луганської “Просвіти” на сході України”. Було 12 дзвінків, лише один російською мовою. Довелося зупинятись і на інших питаннях, зокрема ОУН-УПА.

— Луганська “Просвіта” продовжує об’єднувати довкола української ідеї, як і від початку своєї діяльності, якій 90 років...

— Щиро кажучи, ми знайшли іншу дату. Ми старші й беремо початок від 1911 року. Однак офіційно на теренах Луганщини просвітянські колективи утворилися під час національно-демократичної революції у квітні та травні 1917 року.

Про консолідуючу роль. 23 політичні партії та громадські організації, серед яких і наше Товариство, об’єдналися як Координаційна рада демократичних сил Луганщини. Ми вже подали звернення до В. Януковича з вимогою виключити з Партії реґіонів тих народних депутатів Луганщини, які провокують розкол сходу та заходу.

А взагалі наша проблема в тому, що сьогодні в державі не маємо національної ідеї, національного виховання і загалом такого національного проекту.

— Що Ви вкладаєте в поняття “національна ідея”?

— На початку XX століття Микола Міхновський кинув гасло “Україна для українців”, пізніше Микола Хвильовий (Фітільов) запропонував “Геть від Москви”. Сьогодні національною ідеєю може бути гасло “Вперед, до Європи”. Говоримо про розбудову держави, гарне життя і статки. Це соціальна модель або економічний проект, політики у ньому мало.

У Луганську ж узагалі доходить до безглуздя. Пропонують гасла, під якими боролися молодогвардійці проти німців. Створили програму патріотичного виховання молоді, що не погано, але безглуздя в тому, що романи Олександра Фадєєва “Молода гвардія” та Миколи Островського “Як гартувалась сталь” знову можуть бути введені в курс середньої школи, мовляв, Фадєєв — жертва сталінського тоталітаризму. І це не зважаючи на те, що його підпис стоїть під прізвищами письменників, приречених на розстріл. Цю проблему ми активно обговорювали на останньому “круглому столі”: “О. Фадєєв, його роман “Молода гвардія” та сучасність”.

— А які “круглі столи” були до цього?

— “Круглі столи” у нас проходять часто. Останні — “В’ячеслав Липинський та його історична спадщина”, присвячений 125-річчю від дня його народження, “Елітарна культура чи дегенеративне мистецтво”, куди з’їхалися письменники, музикознавці, художники, громадсько-культурні діячів з усіх усюд, зокрема Дніпропетровська, Києва, Харкова.

Мали “круглий стіл” і наукову конференцію, присвячену Іванові Огієнку. До речі, нещодавно ми отримали від Сестринства Святої Ольги при парафії Святого Андрія під Вашингтоном книжки, на одній з яких — автограф митрополита Іларіона.

Нецензурованого “Кобзаря” надіслала чільний діяч канадської кредитової спілки “Самопоміч” Наталія Іваницька, зустріч з якою ми провели 26 квітня. Саме чоловік пані Наталії надав кошти на спорудження пам’ятника Тарасу Шевченку в Луганську.

— До нашого тижневика надійшов лист із подякою Луганській “Просвіті” за надану літературу та компакт-диски Видавничого центру “Просвіта” для школи.

— Так, ми розповсюджуємо літературу. Коли два роки тому згоріла бібліотека с. Брусівка Біловодського району, ми почали збирати літературу для неї. І ось уже 20 тис. книжок передані бібліотеці. А загалом за два роки ми безкоштовно розповсюдили книг нашого видавництва на півмільйона гривень. І наш тижневик “Слово Просвіти” регулярно отримують 100 навчальних закладів обласного центру.

Відбуваються і презентації книжок. Остання — обговорення книжки “Як стати і бути багатим: філософія індивідуального успіху” доктора філософських наук, професора Монреальського університету Євгена Калюжного.

Треба згадати і про зустрічі з народними депутатами України. За два останні роки їх відбулося близько 50: приїздив і Левко Лук’яненко, й Анатолій Матвієнко, і Володимир Стретович. Ми, національна громадськість, нині не маємо представника у Верховні Раді, окрім нашого просвітянина професора, ректора Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка Віталія Курила (БЮТ), тому такі зустрічі дають змогу висловити нашу позицію. Я намагався зустрітися і з обласними чиновниками: заступниками голови держадміністрацій, начальниками управлінь, але вони гостро сприймають критику й незручні запитання.

Я був запрошений на зустріч із Президентом України Віктором Ющенком, коли він приїздив у Луганськ, мав із ним розмову.

Взагалі ми не замикаємося в собі. Підтримуємо контакти з діаспорою Росії. Подавали звернення до мера Москви Лужкова з протестом щодо стану Бібліотеки української літератури в Москві. Отримали вражаючу відповідь за підписом Б. Сілаєва, що ми користуємося неперевіреною інформацією, а насправді вони опікуються українською мовою, і в Москві діє культурний центр, про що повідомлена наша держадміністрація, і закликали нас не бути вороже налаштованими...

Піклуємося і про культурний обмін. Наш гурт “Кантабіле” поїхав у Сербію до місцевого громадського товариства, аналогічного “Просвіті”. Ми передали туди видавничу продукцію.

— Порівнюючи з минулими роками, як оцінюєте свою роботу?

— За останній рік ми трішки підупали, це правда. Якщо в обласному центрі діємо потужно, то на місцях, особливо у віддалених сільських районах, не можемо впливати на ситуацію. Важко дістатись, потрібний транспорт, якого не маємо. А взагалі працюємо, як на вулкані. Не складаються стосунки з владою. У Луганську діє антиукраїнський вектор. Спричинено це тим, що після Другої світової війни на Донбас висилалися цілі сім’ї з Росії будувати шахти, заводи. 25 квітня минулого року обласна рада ухвалила рішення про введення другої державної мови. Досі жоден із судів не розглянув наших позовів: і особистих, і колегіальних, і від товариства. Побили нашого просвітянина Сергія Мельничука, який виступив проти викладання недержавною мовою в університеті ім. В. І. Даля.

А нині намагаються знищити старовинний цвинтар у центрі Луганська, де поховані духовні й видатні особи міста, жертви голодомору 1932—33 років, від 5 до 7 тисяч жертв розстрілів НКВД 1937—39 років. Там же стоїть пам’ятник афганцям, хрест жертвам голодомору, стела пам’яті політичних репресій, плита воїнам, які померли від ран або загинули 1945 року. Там же Президент відкрив пам’ятний знак, присвячений жертвам Голодомору. Сьогодні постало все місто, й ми на вістрі.

— Пане Володимире, а як Ви оцінюєте діяльність ВУТ “Просвіта”?

— ВУТ “Просвіта” не активна на Лівобережній Україні. Запитайте Павла Михайловича Мовчана, коли він востаннє був у Луганську, запитайте про це у працівників Секретаріату та членів правління. Чому представники політичних сил приїжджають, а наші діячі — ні? Ми можемо зробити передачу на радіо, піде розголос. Натомість варимось у “власному соку”. По-друге, у нас немає своєї української газети. Коли приїздив Президент, я також порушував це питання. Що я пропоную? Аби у тижневику “Слово Просвіти” була сторінка Луганська. Ви подивіться, що витворяє Юрій Лужков. Він у Криму не тільки закликає до повалення нашого ладу, а й добро робить: будинки будує, колективи творчі привозить. А де наша столиця? Ми потребуємо потужної підтримки “Просвіти”. Адже через культуру можна довести силу української мови.

Спілкувалася
Ольга СКРИПКІНА

ПОЕЗІЯ НА СТІНАХ

У приміщенні Луганської “Просвіти” завжди людно. І пов’язано це з мистецькими заходами, серед яких регулярні: засідання Міжреґіонального літературного об’єднання “СТАН”, літературного клубу для школярів “Першоцвіт”, зустрічі, зокрема з лауреатом Шевченківської премії, членом АУП Василем Голобородьком, із членами НСПУ Олексою Півнем, Григорієм Половинком, Олексою Неживим, Іваном Низовим, Ярославом Кремінським та іншими. А також — неформальні вечори української і всесвітньої поетичної класики та модерної поезії.

Серед останніх знаковим став феміністичний вечір, влаштований членом правління обласного просвітянського об’єднання Любов’ю Якимчук і дівчатами-просвітянками з творчого об’єднання “Є”. Після заходу їх охрестили націофемністками. Цей ґендерний мистецький захід мав назву “Штани чи спідниці”. Інший захід — творчий авторський вечір “Настінні написи” Любові Якимчук, відомої в мережі Інтернет як поет Якима. “Яка різниця — чи писати на свіжонаклеєних шпалерах, чи на сирій штукатурці? — говорила Люба, малюючи кириличні знаки. — Пишучи малюнки і графіті, ми продовжуємо себе поза своїм тілом, бо не хочемо закінчуватись”. Також вона презентувала свою першу самвидавну книжку “В чотирьох стінах (набір шпалер)”.

У Луганську спільними зусиллями з “Просвітою” було проведено відбірковий тур Всеукраїнського конкурсу “Молоде вино”, де першою стала просвітянка Любов Якимчук. Поїхала поетка в Київ на фінал конкурсу, в якому також перемогла: стала однією з трьох лауреатів.

Що цікаво, молоді луганські поети вирізняються на тлі України манерою подачі текстів: візуальна й театральна подача чимось подібна до театру та авторського монотеатру. “Від різноманітних конкурсів, слемів (поетичних турнірів) і фестивалів складається враження, що сучасний український поет не уявляє себе на сцені без аркуша або книжки, і біла целюлоза переслідує його всюди. Така тенденція спостерігалася і на “Молодому вині”. Попри дозвіл вільно пересуватися приміщенням і робити все, що заманеться, учасники здебільшого не розлучалися з папірцями та дивилися в них, а не на слухачів”, — ділиться враженнями Люба, яка мала інший підхід: вона розсипала зернята, запалювала сірники та гойдалася на стільчику, імітуючи потяг: “Ти дух/ Ти дух / Ти дух/ Чи бог / Ти бог / Ти бог”.

Лауреатам конкурсу подарували по глиняній жабі-підсвічнику ручної роботи, які, мабуть, мають щось спільне з “Жабами” Аристофана. У цій комедії давньогрецького поета жаби у вигляді хору були присутні при виборі найкращого серед поетів-трагіків.

Прес-центр Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

“Провідна ідея творчості Великого Кобзаря — національно-державницька…”

ЧИТАЧІ ЧЕКАЮТЬ ТВОРЧИХ ЗУСТРІЧЕЙ

У межах відзначення Шевченківських днів у Тернопільській області, з 20 до 22 травня цього року, проведено програму заходів “Українська державницька ідея” за участю відомого культуролога, письменника, головного редактора журналу “Український Світ”, першого заступника головного редактора газети “Слово Просвіти” Олександера Шокала. Програма передбачала обговорення основних засад концепції української державницької ідеї на основі національно-державницьких засад творчості Т. Шевченка та презентованих книжок: “Українська державницька ідея. Антологія політичного традиціоналізму” (Укладання й передмова О. Шокало, Я. Орос; біографічні статті О. Шокало. — Київ, 2007, 520 с.) та “Пантелеймон Куліш. Повість про Український народ. Моє життя. Хутірська філософія і віддалена од світу поезія” (упорядкування, передмова, переклад, примітки О. Шокало. — Київ: Ред. журналу “Український Світ”, 2005. — 384 с.)

Головним організатором циклу заходів став всеукраїнський науковий журнал “Мандрівець”.

Федір ПОЛЯНСЬКИЙ,
головний редактор журналу “Мандрівець”

Фото **Ігоря КРОЧАКА**

Презентація програми заходів “Українська державницька ідея” відбулася на Тернопільському обласному державному радіо (головний редактор Богдан Пекисевич) одразу після відкриття Шевченківських днів і покладання квітів до пам’ятника великого пророка України. Тут головні редактори журналів “Український Світ” і “Мандрівець” представили програму заходів та обговорили їх сутність і змістовне наповнення.

“Круглий стіл” “Українська державницька ідея: теорія і практика”, що відбувся у світлиці Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, засвідчив актуальність цієї проблеми. Обговорювалися такі основні питання: 1) витоки української державницької ідеї; 2) класика української державницької ідеології; 3) основні напрямки розвитку українського державотворення.

Учасники “круглого столу” — науковці, представники громадських організацій (Тернопільська обласна і міська організації ВУТ “Просвіта”, “Наша Україна — Тернопільщина” тощо), засоби масової інформації, студентська й учнівська молодь — із цікавістю й захопленням слухали про творчі напрацювання Олександера Шокала, а також поділилися своїми міркуваннями та досвідом роботи з молоддю. Так, у своєму виступі директор бібліотеки Мирослава Хмурич наголосила на потрібності й доречності таких заходів, особливо для учнівської й студентської молоді. Голова Тернопільського міського товариства “Просвіта” Дарія Чубата поділилася своїми враженнями від “круглого столу” та про виховне й освітнє значення таких творчих зустрічей. Науковець Василь Штокало висвітлив вклад спадщини трипільської цивілізації Тернопілля в історію України. Голова Тернопільського обласного товариства “Просвіта” Петро Шимків наголосив, що таких просвітянських заходів потребують також школи, зокрема сільські, де необхідно створювати первинні просвітницькі осередки.

Особливий напрямок роботи обласної бібліотеки для молоді, що викликав жваве обговорення, — функціонування театру читача.

Павло Мовчан на відкритті виставки “Мальовнича Україна”

Учасники “круглого столу” переглянули виставку студентських та учнівських творів образотворчого мистецтва, що вражають своєю майстерністю та україноцентричною образністю.

Виховувати молоде покоління — це вкрай важливе питання українського сьогодення, особливо у формі академічних диспутів, лекцій та семінарів. Так, 21 травня відбулися зустрічі О. Шокала зі студентами й професорсько-викладацьким складом історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (декан факультету Віктор Савенко) та Тернопільського національного економічного університету. Викладачі розповіли про новітні інноваційні навчальні технології, плани наукової й виховної роботи зі студентами. Студентів цікавило: стан та перспективи розвитку української державності, питання національної культури й ідеології, української мови, духовності, економіки тощо.

Бібліотекам усіх установ, де відбувалися зустрічі, О. Шокало передав свої книжки, підбірки журналу “Український Світ” та газети “Слово Просвіти”. За недостатньої забезпеченості бібліотек українознавчими виданнями вони, безперечно, сприятимуть вихованню молоді в дусі патріотизму.

Шляхи впровадження державницьких підходів, їхні труднощі та здобутки, — такі питання стали предметом зустрічі з начальником аналітики та прогнозування внутрішньої політики Тернопільської обласної державної адміністрації Володимиром Ткачем.

Підсумки програми було підбито у прямому ефірі радіо “Українська хвиля” (директор Юрій Фартушняк). У розмові з радіожурналісткою Тетяною Зінько мовилося про ті питання, які турбують українське суспільство: розвиток громадянського суспільства, державотворчі концепції українських історіософів, мислителів, політологів, педагогів та шляхи їх упровадження, використання наукового потенціалу українців і проблеми міґрації (адже Олександер Шокало — голова Міжнародної громадської організації українців “Четверта Хвиля”).

Також відбулися інтерв’ю з журналістами газет “Свобода” й “Вільне життя”.

Програма заходів “Українська державницька ідея” за участю Олександера Шокала пройшла на високому науково-методичному й громадсько-просвітницькому рівнях та наповнила Шевченківські дні сутнісним смислом, розвинувши провідну ідею творчості Великого Кобзаря — національно-державницьку в контексті українського політичного традиціоналізму.

Спецпогашення маркованого конверта, присвяченого Шевченківським дням

АКАДЕМІЯ ЛАУРЕАТІВ

Віктор МАЗАНИЙ,
письменник, член оргкомітету
Академії лауреатів Шевченківської премії

Академію лауреатів Шевченківської премії створили видатні митці України. Це один із результатів проведеної в Рівному асамблеї відзначених цією нагородою представників творчої еліти України.

Витоки цієї ідеї беруть початок із “Городецького автографа” — своєрідної літературознавчої сесії, започаткованої на Рівненщині 2004 року. На пограниччі весни і літа до Рівного прибуло ціле сузір’я лауреатів, щоправда, не стільки, як очікувалося. Зусиллями незрівнянної плеяди артистів, композиторів, кінорежисерів, письменників, художників, мистецтвознавців, архітекторів покладено початок небувалій мистецькій імпрезі в Україні.

Організаторами форуму стали Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені С. Дем’янчука та Рівненська обласна державна адміністрація.

“Галерея почесних гостей нашого Студентського інформаційного агентства поповнилася в дні асамблеї одинадцятьма портретами лауреатів, з якими тут проведено прес-конференції, — сказав ректор МЕГУ Анатолій Дем’янчук. — У нас відбулися також “круглі столи” на теми духовності, розвитку сучасної музики, літератури, сценічного та кіномистецтва, учасниками яких стали і фахівці з інших університетів міста. Кінорежисери демонстрували в наших аудиторіях свої стрічки, а видавці представили виставки книжок лауреатів”.

Гості побували у Дермані, Острозі, Дубні, де ще вгадуються питомі пласти національної спадщини й де сучасні одержимі сміливці переборюють кволість навколокультурного чиновництва втомленої країни.

Голова Комітету з присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка Роман Лубківський зауважив: “З певних міркувань ця асамблея була протестною — вона-бо відмітає засилля несмаку і шляхетно спонукає кожного вдивитися у плоди духу визнаних творців різних національностей, в Україні сущих. Задля цього й створено Академію лауреатів Шевченківської премії”.

За словами Романа Лубківського, програмні засади нової громадської організації, співголовами оргкомітету якої обрано В’ячеслава Медведя та Степана Сапеляка, передбачають, зокрема, активізацію зусиль щодо перевидання кращих надбань у галузі літератури, перекладу творів письменників-лауреатів на інші мови, залучення широких суспільних кіл до ознайомлення з шедеврами вітчизняної архітектури, музичного, театрального мистецтва, живопису. Таким чином це стане гарантією того, що спадщина української творчої еліти буде широковідома і належно оцінена сучасниками та гідно передана нащадкам.

Академія повинна відіграти свою роль і в сприянні професійній діяльності лауреатів, збереженню їхнього високого статусу в державі, відстоюванні їхньої честі, гідності, охороні авторських і соціальних прав, у боротьбі проти утисків творчої свободи і переслідування за політичні, національні чи релігійні переконання.

Згідно зі статутними положеннями, членами Академії можуть бути не лише Шевченківські лауреати, а закладено й асоційоване членство. Маючи такий потенціал, Академія може висувати кандидатури претендентів на премію, і, найголовніше, сприяти кваліфікованому обговоренню та рецензуванню їхніх творів.

“І цим буде надана велика допомога Комітету, якої так потребуємо сьогодні”, — наголосив Роман Лубківський.

Нова структура має також наміри створювати бібліотеки, мистецькі галереї, виставкові центри, проводити творчі конкурси, організовувати наукові конференції, симпозіуми, фестивалі, літературно-мистецькі свята. За задумом організаторів, Академія братиме участь у формуванні гуманітарної політики держави шляхом подання пропозицій органам влади й державного управління.

Сутність діяльності Академії — це захист ясного імені Тараса Шевченка, оборона змісту й моральних глибин його творів, які, поза сумнівом, є патентом благородства української нації.

ПАМ’ЯТЬ ЕТЮДУ

19 травня в селі Келеберда Канівського району Черкаської області відбулося урочисте відкриття пам’ятника Тарасу Шевченку, точніше, одному його етюду. Саме на цьому живописному місці, навпроти Канівських гір, майстер написав етюд “Коло Канева” (1859).

Іван ОЛІЙНИК

На Канівських кручах Тарас Григорович мріяв жити — “Поставлю хату і кімнату, садок-райочок посаджу…”, — але знайшов там свій останній прихисток.

Пам’ятник відкрито за підтримки Канівської районної державної адміністрації, мешканців Келеберди й мецената Володимира Бутка — президента корпорації “Еталон”, продовжувача славних традицій Терещенків і Ханенків.

Ініціатор проведення акції — голова правління фонду “Тарасова земля” Михайло Іщенко, який знайшов місце написання етюду. А генеральний директор національного заповідника Києво-Печерська лавра Сергій Кролівець на відкритті започаткував пленер, на який зібралися відомі українські художники.

У майбутньому планується зробити пленер щорічним, аби кожен травень ознаменовувався зібранням живописців з усієї України, які писали б краєвиди мальовничих Канівських круч з Тарасової дороги: Келеберда—Прохорівка—Михайлова гора. Картини планується експонувати в день перепоховання Тараса Григоровича — 22 травня.

На урочистому відкритті пам’ятника були присутні журналіст Максим Рильський (онук Максима Тадейовича), відомий кінорежисер, лауреат Шевченківської премії Юрій Іллєнко, художник, лауреат Шевченківської премії Анатолій Гайдамака, керівник гурту “Кобза original” Валерій Вітер, художник Леонід Гопанчук, актриса Людмила Єфименко, кандидат філологічних наук, телеведуча Ірина Олійник, вокальний квартет “Явір” та член правління фонду “Тарасова земля” Святозар Сосюра (онук Володимира Сосюри).

Учасники пленеру побували на Михайловій горі в селі Прохорівка. Тут Тарас Григорович писав вірші, милуючись величним Дніпром, намалював портрети Михайла Максимовича та його дружини Марії.

Увесь маршрут уже зазначеного шляху Тараса — останньої дороги без кайданів (саме під Прохорівкою його забрали за доносом) планується зробити національною заповідною зоною. Анатолій Гайдамака вже розпочав проект меморіального комплексу “Останні кроки вільної людини”.

Так громадськість привертає увагу держави, яка повинна підтримати ініціативу збереження й увічнення Тарасових місць, що нині, на жаль, під загрозою.

НАША ПРЕСА В ІТАЛІЇ

Марія КОЗАЧОК

Уже понад півтора року виходить у світ “Українська газета в Італії” — незалежне інформаційно-аналітичне видання накладом 20 000 примірників, засноване видавничим домом “Іноземці в Італії”. Газета стала інтелектуальним провідником для української громади, адже це — єдина повністю україномовна газета, яка розповсюджується по всій території Італії. Видання висвітлює політичні, культурні, спортивні події в Україні, забуті сторінки української історії, діяльність українських організацій за кордоном.

Крім того, газета має ще одну надзвичайно важливу місію, яка виходить за рамки інформативних функцій. У редакції нерідко лунають дзвінки земляків, які потрапили у скрутне становище і їм немає до кого звернутися по пораду. Люди не надто знаються на законах, тому мета “Української газети” — сприяння правовій освіченості читачів, допомога в суспільній інтеграції. Газета гуртує українців, які волею долі опинилися на Апеннінах, підтримує розгублених.

Над створенням газети працюють Маріанна Сороневич та Ігор Гулик, а також численні дописувачі, які розповідають про життя українців у різних провінціях Італії.

“Українська газета” розповсюджується безкоштовно у Посольстві України в Італії, консульствах у Римі та Мілані, пунктах грошових переказів, продається в газетних кіосках. Електронна версія на веб-сторінці **www.stranieri-initalia.it**. Охочі можуть оформити річну передплату. Для зацікавлених у співпраці електронна адреса: **ukrainska@etnomedia.org**.

НАЙКРАЩА ПІЦА ... УКРАЇНСЬКА

Маріанна СОРОНЕВИЧ

Італія дала світові багато знакових символів країни: Пізанську вежу, Колізей, Венеціанські канали, а також спагеті й піцу.

Щорічно в місті Сальсомаджоре проходить Міжнародний чемпіонат піци. Уже втретє на ньому було представлено Україну — серед 41 країни-учасниці. Нашу країну представляла Тетяна Немировська з помічниками. Минулого року вона зайняла друге місце у номінації “Presentazione”, а цього року — перше. Враховуючи попередній досвід, українська майстриня приготувала витвір піцового мистецтва, який вразив членів журі та гостей свята.

Тетяна приїхала сім років тому на запрошення сестри. Працювала у піцерії, власник якої згодом став її чоловіком. Починати життя в іншій країні було нелегко. На батьківщині Тетяна працювала заступником директора гімназії у Хмельницькій області, а вільний час присвячувала малюванню картин. В Італії теж творчо підійшла до свого нового заняття — випічки піци в піцерії “Серафіно” у Скафаті. “Вона — найдавніша в місті, — розповідає Тетяна, — заснована ще дідом мого чоловіка, а далі його нащадки продовжили сімейну традицію, відкриваючи нові піцерії”.

2005 року Тетяна вперше вирішила поїхати на Чемпіонат. Довго мудрувала над тим, що приготувати. Для творчих людей головне не тільки смачно приготувати поїсти, а й передати те, що переживає твоя душа в процесі приготування. Праця не через силу, а за покликом серця приносить моральне задоволення й щастя в житті. Хоч би що ми робили, повинні в цьому знаходити задоволення, а інакше шукайте щось інше.

Цього року, готуючись до першої світової олімпіади з випікання піци, Тетяна вирішила ускладнити композицію та внести в неї історичну ноту, виліпивши фігури королеви Маргарити й фольклорного неаполітанського героя Пульчінелло. Ця робота на 80 % складалася з піци та відрізнялася за складністю від піц інших конкурентів, які презентували статичні композиції світових архітектурних пам’яток, соборів. Уже під час презентації було віддано перевагу українській команді, яка зірвала хвилю овацій запальним танком, українським короваєм, національними строями.

У всьому Тетяні допомагав син Олександр, учень лінгвістичного ліцею. Наступного року планують підготувати виступ у номінації “Stile libero acrobatico” — український танець із піцою.

Тетяна Немировська заснувала “Асоціацію Піцайолів” в Україні, її мета — організувати проведення конкурсу “Giropizza d’EUROPA” у Києві. Вона запрошує до співпраці всіх піцайолів та людей, які працюють або пов’язані з виготовленням піци.

«СВЯТО НАРОДІВ» У ВІЧНОМУ МІСТІ

Маріанна СОРОНЕВИЧ,
головний редактор
“Української газети в Італії”

20 травня у Римі відбулося “Свято народів”, у якому брала участь і українська громада.

Це свято проводиться 16-й рік поспіль і є подією одночасно духовною та святковою, яка має на меті ознайомити з духовністю й культурою різних народів, що проживають у Вічному місті.

На площі перед базилікою Святого Івана Латеранського розгорнулися 55 стендів, які представляли народи світу. Кожен народ приніс найкраще, а стараннями наших волонтерів Україну також гідно репрезентували у цьому вінку народів. Спеціально до свята Маріанна Сороневич та Ольга Єзерська виготовили чотири ілюстровані буклети, що італійською мовою розповідають про культуру й кухню, ведуть у подорож історією та містами України. А о. Адріан Цькуй підготував буклет про історію української церкви.

Вони мали успіх не лише у гостей свята різних національностей, а й у наших краян, які брали по кілька примірників, щоб познайомити своїх роботодавців з історичним та культурним багатством України.

За сприяння Товариства “Свята Софія” в українському відділенні свята були виставлені скарби нашої культури: писанки, вишивка, різьблені вироби з дерева. Відбулася й виставка італійського фотохудожника-документаліста Луки Сінеркіа, яка розповідала про найважливіші моменти з життя української громади у Римі.

Народи-учасники цього свята представляли свої країни й кулінарним мистецтвом. Крученики, тушену капусту, грибну юшку приготували українські кулінари.

Під час свята відбувся концерт самодіяльних фольклорних колективів з усього світу, в якому Україну з успіхом представляли танці дітей української школи при базиліці Свята Софія.

ЗАЯВА

Всеукраїнської громадської організації “Українська Взаємодопомога” і Міжнародної громадської організації українців “Четверта Хвиля” про забезпечення виборчого права громадян України, які перебувають за кордоном

У зв’язку з проведенням дострокових виборів до Верховної Ради України 30 вересня 2007 року знову набуває актуальності задавнена й досі не розв’язана проблема — забезпечення вільної й повсюдної реалізації виборчого права кожного громадянина України, який перебуватиме у день виборів за кордоном. Тому нагальною необхідністю є внесення відповідних змін до виборчого законодавства України.

За офіційними даними Організації Об’єднаних Націй, за межами України постійно перебуває 8 мільйонів громадян України (на заробітках, навчанні, стажуванні, у виробничих і творчих відрядженнях тощо). Це — четверта частина українського електорату. Але їхнє виборче право упродовж усіх років незалежності України ігнорувалось і обмежувалось. Нині й коаліція, й опозиція знову намагаються різними способами значною мірою обмежити право голосу громадян, які перебуватимуть у день виборів за кордоном. Так, 1 червня Верховна Рада 252 голосами прийняла поправку до виборчого законодавства, згідно з якою “при проведенні позачергових виборів до списків виборців на закордонних виборчих дільницях включаються виборці, які під час складання списків виборців перебувають на консульському обліку”. Це зроблено, буцімто, для усунення подвійного голосування в умовах відсутності достеменної інформації про реальне перебування в Україні чи за кордоном того або іншого громадянина. Водночас інша поправка свідчить, що відповідні установи матимуть необхідну інформацію, оскільки “органи державної прикордонної служби за три дні до дня виборів зобов’язані надати до окружних виборчих комісій відомості про осіб, які на момент подання відомостей відсутні на території України”. З різних причин на консульському обліку перебуває лише 1% українських громадян за кордоном. Таким чином 99 % громадян України за кордоном цинічно й протизаконно позбавляються права голосу.

Всеукраїнська громадська організація “Українська Взаємодопомога” і Міжнародна громадська організація українців “Четверта Хвиля” категорично засуджують зазіхання на конституційне право кожного громадянина України обирати органи влади і бути обраним до них незалежно від місця його перебування. У зв’язку з цим вимагаємо притягнення до кримінальної відповідальності кожного політика чи посадовця, який розробляє відповідні плани або закликає до порушення цього основоположного конституційного права українського громадянина.

Водночас закликаємо Президента України як гаранта Конституції України взяти під особливий контроль удосконалення відповідної частини виборчого законодавства, закликати політичні сторони, комітети Верховної Ради України та спеціалізовані робочі групи врахувати досвід інших країн, зокрема Франції, США, Філіппін та ін., значна частина громадян яких масово і постійно голосує за кордоном, та привести виборче законодавство України у частині забезпечення виборів за кордоном у відповідність із Основним Законом Української держави.

У зв’язку з вищевикладеним Всеукраїнська громадська організація “Українська Взаємодопомога” і Міжнародна громадська організація українців “Четверта Хвиля” від імені мільйонів українських громадян, які перебувають за кордоном, вимагають від Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та Центральної виборчої комісії України:

1. Під час внесення змін до виборчого законодавства України та проведення на його базі дострокових виборів до Верховної Ради України 2007 р. використати міжнародну практику голосування за кордоном і запровадити **поштове голосування** громадян України, які перебувають у день виборів за межами країни.

2. Передбачити у чинному виборчому законодавстві України створення та функціонування Окружної виборчої комісії закордонного виборчого округу.

3. Закріпити повноваження та функції Окружної виборчої комісії закордонного виборчого округу за Центральною виборчою комісією або спеціально створеним у її складі підрозділом. Не створювати у виконавчих органах державної влади посередницьких структур між закордонними дільничними виборчими комісіями та Окружною виборчою комісією закордонного виборчого округу (ЦВК), як це було під час попередніх парламентських виборів.

4. Визначити й узаконити прозорі, дієві й ефективні механізми створення, перевірки і поповнення списків виборців, які перебувають за кордоном.

5. Визначити й узаконити місця та процедури одержання й заповнення бюлетенів поштового голосування.

6. Виважено й однозначно визначити у виборчому законодавстві України судову інстанцію, до якої мають право звертатися громадяни України, які перебувають за кордоном, у випадку порушення їхнього виборчого права, або надати відповідні функції ЦВК.

7. Не перешкоджати конституційному праву гарантованого, вільного і прямого волевиявлення громадян України за кордоном шляхом внесення до виборчого законодавства різноманітних обмежень і умов. Кожен громадянин України має право голосувати за кордоном, якщо він законним чином перетнув кордон, у день виборів фізично перебуває на закордонній виборчій дільниці та має закордонний український паспорт.

8. Визначити та законодавчо закріпити механізми й процедури забезпечення оперативного розгляду скарг і позовів громадян України, які перебувають за кордоном.

9. Залучити до обговорення та розробки пропозицій щодо вдосконалення виборчого законодавства України у частині проведення і забезпечення виборів за кордоном представників ВГО “Українська Взаємодопомога”, МГОУ “Четверта Хвиля” та громадських організацій українців у країнах їхнього перебування.

Громадянська активність українських студентів і трудових міґрантів на виборах 2004 й 2006 років особливо загострила проблему правового й соціального забезпечення наших громадян за кордоном. Їхнє право обирати й бути обраними обґрунтоване вже тим, що українські трудові міґранти інвестують в Україну від 19 до 22 мільярдів євро щороку. Українська держава зобов’язана забезпечити своїм громадянам не тільки відповідні умови для реалізації ними свого виборчого права за межами Батьківщини, а передусім максимально гарантувати кожному громадянинові всі людські права й соціальний захист удома.

Для подолання кризових явищ в українській культурі, економіці, політиці необхідні спільні, стратегічно обумовлені, злагоджені дії Української держави й українського громадянського суспільства, четверта частина якого вимушено перебуває за кордоном. З цією метою та для відновлення й збереження цілісності українського суспільства **Українська держава повинна нарешті розробити стратегію національної політики щодо українців за кордоном,** передусім своїх громадян.

Для забезпечення цілісної соціальної основи державотворення новообрана Верховна Рада повинна першочергово розробити й прийняти **Національну програму повернення українців в Україну**. Саме задля цього громадяни України за кордоном активно домагаються своєї повноцінної участі у виборчому процесі.

О. А. Шокало,
голова ВГО “Українська Взаємодопомога” та МГОУ “Четверта Хвиля”
3 червня 2007 р.

“Наріжний став попередником Гоголя не лише в хронологічному, а й у творчому сенсі”.

ВАСИЛЬ НАРІЖНИЙ, УКРАЇНЕЦЬ

Володимир ВОЙТЕНКО,
професор

Петербурзький чиновник пропонує видавництву роман (про кохання, зраду, шахраїв, украдених і віднайдених дітей, підлих вельмож) і вустами одного з героїв оголошує план трагедії “из жизни царя Иоана Грозного”. Перша дія “заключает в себе жизнь царя до совершенного возраста... не премину представить вначале, как правители царства обижают всячески венчанного младенца. Далее откроется всеместный в Москве пожар, от которого горят две трети города, дворцы и соборы, меж тем как царская сродница, великая колдунья, вместе с дочерью летают по воздуху и раздувают пожар. Впоследствии представится их казнь, избиение бояр, разные внутренние мятежи, язвы, голод, взятие царем Казани, Астрахани, искоренение новгородских дворян и духовенства, и все сие величественное зрелище заключится убиением сына и смертью царя. Целые армии сразятся, и кровь будет течь реками, крик и стоны взойдут на небо; волки и вороны будут пожирать убитых...” Цим текстом розпочинається друга половина твору, то ж не дивно, що цензура її заборонила; спохопившись, літературні наглядачі заборонили й першу половину, яка встигла побачити світ.

Діялося це 1814 року; роман мав назву “Российский Жилблаз, или Похождения князя Гаврилы Симоновича Чистякова”; його написав Василь Трохимович Наріжний (1780—1825) — перший, кого Полтавщина (Миргородський повіт) делегувала в російську літературу. Батько майбутнього письменника мав дворянство, але не мав статків; господарював, як простий козак, і через це не вважав себе людиною “не того ґатунку”, а козацькі традиції шанував. Як шанував і освіту: Василя, ледь звівся на ноги, записали в Чернігівську духовну семінарію (через 100 років туди завезуть Павлуся Тичину). Не знаю, хто про те клопотався, але з 12 років Василь Наріжний навчався в гімназії при Московському університеті, а в 19 років став його студентом. Через нестатки закінчити навчання не зміг, і з 1802 р. до кінця свого короткого віку письменник — за жебрацькі гроші — носить мундир дрібного чиновника. Писати почав ще в гімназії, а оприлюднив перші твори в університетському збірнику.

Більшу частку життя провів у Москві й Петербурзі; не знаємо, як часто приїздив у рідну Устивицю й коли був там востаннє. Проте немає сумніву, що нічого українського не забув — як очевидним є і те, що став попередником Гоголя не лише в хронологічному, а й у творчому сенсі.

УЗДОВЖ І ПОПЕРЕК РОСІЇ

Авантюрний (шахрайський, “плутовской”) роман французького письменника Лесажа, головним героєм якого був Жіль Блаз, побачив світ майже за 100 років до твору Наріжного і тріумфально прокотився по Европі. Російський його двійник, по суті, не мав подібності до твору Лесажа. Наріжний, кажучи по-теперішньому, скористався “розкрученим брендом”, що узгоджувалося з видавничою практикою тієї доби. Після першої заборони роман ще двічі (в 1835 і 1841 роках) не зміг пробитися крізь цензуру, і саме третій цензор зумів стисло визначити злоякісність цього твору для імперії: “Все без исключения лица дворянского и высшего сословия описаны черными красками; в противоположность им многие из простолюдинов, и в том числе жид Янька, отличаются честными и безукоризненными поступками”. Зауважу, що Янька займає місце не першого, а принаймні десятого плану, проте Наріжний (органічно для себе, без публіцистичної загостреності) змалював його просто людиною, “можна сказать, моим другом”. Не я перший скажу, що родовід цього твору маємо починати від Радіщева і “Путешествия из Петербурга в Москву”. Але Наріжний став не просто послідовником опального метра: його сатира (можливо, дещо поверховіша) є всеохопна, беззастережна в тематиці та засобах, а відтак набагато дошкульніша. Жільблаз-Чистяков (хронологічно начебто неквапно, а за художнім темпом гарячково) “мотається” від Москви й Петербурга до Києва і Варшави, при цьому маючи можливість зустріти і (головне) насправді послухати й почути силу-силенну різних людей — частково порядних, частково таких пройдисвітів, як сам. Вважається, що суспільна атмосфера, пов’язана з подіями 1812 р., надихала російське письменство на літературно-публіцистичні маніфестації... проте все скінчилося саме так, як буває в Росії завжди.

Втрапивши в нове місто, герой Наріжного стоїть серед вулиці й роздивляється на обидва боки. “На правой стороне возвышался большой каменный дом, наверху которого прибит *деревянный, раскрашенный, двоеглавый* орел (курсив належить романісту — *В. В.*). Входящие в дом сей имели на лице начертание ожидания [...], выходящие оттуда были печальны”. Глянув герой роману ліворуч: “... вижу маленький ветхий домик, а над дверьми его прибитый круг, на коем также нарисован двоеглавый орел [...], но разница в том, что на лицах выходящих вместо печали была радость, а иные даже припрыгивали и весело вскрикивали”. Чи ви здогадуєтеся, панове, про що йдеться? “Что за пропасть! — вскричал я с досадою, — орел и там, и тут орел: как будто и это царский дом, только маленький; отчего ж такая разница на лицах выходящих людей?” Перехожі пояснили простакові, що “большой дом” — це “присутственное место”, де генерали і таємні радники урядують людом, а “маленький” — “кабак” (державна “монополька”).

У романах “шахрайського жанру” головний герой, як правила, лишається — незалежно від ситуації — тотожним самому собі, натомість інші персони можуть існувати в широкому спектрі моральності — від янгольської цноти до сатанинського віроломства. Ще один наскрізний персонаж світової літератури — блазень — також уміє зберігати свою маску, при цьому викриваючи все і всіх. Коли роль блазня перебирає на себе автор, типове для такої маски комедійне амплуа може набирати трагедійних чи ліричних відтінків. Такі модуляції мало цікавили Лесажа; Наріжний залюбки користався цим засобом, а Гоголь, у кращих творах, узагалі скасував сталу позицію автора-блазня, просто перед очима шановної публіки перевтілюючись зухвало і плідно.

Цей теоретичний пасаж я занотував, щоб підвести шановних читачів до епізодів російської шахрайської епопеї, які відбуваються в Україні. А слова ці — “в Україні” — пишу з великим задоволенням, бо саме так писав Наріжний; вірте чи перевірте, але майже 200 років тому “Малоросії” для нього, петербурзького чиновника, не було: “В Украине незадолго перед сим жил некто пан Златницкий, богатый помещик”. Родовід свій той малював від гетьманів і “никак не хотел вступить в государственную службу. К чему мне служить, говорил он, когда и надежды нет дослужиться до гетманства? Он каждый день предавал проклятию Хмельницкого, который был первый гетман, подчинивший себя российскому скипетру. [...] Большую часть дня проводил он в особенной комнате, украшенной изображениями древних гетманов и жен их”. Особливу цю кімнату пан Злотницький називав Коронною палатою, і “никто из слуг не смел заглянуть туда. Для снятия паутины и сметения пыли употреблялась единственная дочь его”. Аж ось сватати її за сина приїхав пан Прилуцький, який також пишався своїми витоками: “Прадед мой во время сражения при Полтаве был только корнетом, но умел отличиться, и великий монарх наш наградил его поместьем. Дед мой умер поручиком, отец капитаном, а я тепер живу в чине майора, не прекрасно ли это?” Диспозиція дуже чітка — історично, психологічно та й сюжетно, бо майор, розштовхавши челядь, пропхався зі своєю справою в ту кімнату, куди не всім дозволено. І почув: “Если ты хочешь, чтобы я говорил с тобою, то оставим сию священную палату. Тени предков моих не простят мне того бесчестия, которое наношу памяти их, говоря с таким человеком. [...] Правосудный Боже и святые угодники его, до чего дошла моя отчизна! О Хмельницкий!” Далі було багато всього і всякого, переважно смішного. Син Прилуцького обдурив нащадка гетьманів і побрався з його донькою; від такого страму старий “лежал на одре смерти, обкладенный изображениями своих предков” — та й помер. О Хмельницький... Це, загалом, анекдот (вимога жанру), проте сутичку Злотницького з Прилуцьким автор не зображує чимось, подібним до дурної сварки, і виказує симпатії до гетьманського нащадка.

Лиха доля “Жільблаза” змусила Наріжного вчитися підцензурності. В повісті “Бурсак” (1824) всі події відбуваються вже не в Україні, а в Малоросії. Гетьман, під проводом якого козацтво йде під руку московського царя, зображений позаісторичною постаттю і захований під ім’ям Никодим. (Примітно, що Наріжний шукав різних шляхів, аби обійти цензуру. Сатиричний роман “Черный год, или Горские князья”, над яким письменник працював у 1816—1817 роках і в якому використав свої спостереження під час перебування на Кавказі, нашпигований алюзіями і парафразами европейської літератури (Дідро, Свіфт). Вони сяк-так “згладжують” текст, але з першої спроби роман до друкарського станка не дійшов, був оприлюднений після смерті Наріжного і — через заплутаність стилю — лишився фактично непоміченим критикою).

Повертаючись до української теми в “Жільблазі”, не можна обминути постать Івана Особняка; за нею проглядає силует Григорія Сковороди (попри сюжетно-біографічні вольності, на які має право романіст). Князь-шахрай Чистяков зустрічає Івана випадково і бачить його таким: “... стояло несколько старых лип, и при корне одной сидел пожилой мужчина; черные с проседью волосы были плотно острижены. При нем лежала кожаная котомка и на ней тетрадь бумаги. В руке держал незнакомец карандаш и казалось, что он углублен был в размышлениях”. Після всіляких перипетій відбувається ближче знайомство. Народившись “от дворянской фамилии”, Іван після домашнього навчання “послан был” у Київську академію; “быв не без дарований, порядочно разумел латинский и польский языки, а со временем стал быть отличаем в философии и богословии”. Академічна наука погано єдналася з грубою прозою життя; через хворобу батьків покидаючи Академію, Іван не відчував за нею жалю. Невдовзі успадкував родинний маєток — садибу, ставки, землю та дві сотні “творений, называемых крепостными”. Господарство було справне, але ж... Тут ми підходимо до проблеми, яку Наріжний чітко окреслив, а Гоголь у “Вибраних місцях...” — так йому здавалося — дуже просто вирішив. Отже, дійшов висновку Іван Особняк, “крепостной есть точно человек мне подобный, имеет все преимущества души и тела, а потому бессмертную душу и свободную волю [...] стеснять последнюю — значит оскорблять первую и тем противиться высокому Создателю той и другой”. Ґрунтуючись на шляхетних засадах і маючи намір “исправить прежнюю несправедливость предков моих”, молодий посесор зібрав свій люд і пояснив усе про душу та “свободную волю”. Народові це сподобалося, від чого він перестав сіяти і жати, а почав ходити до шинку й битися; не лишилося жодної “взрослой девки, которой имя не было опятнано”, не стало “мужа и жены, которые во что-нибудь ставили бы взаимную верность”. (Ось бачите! — закричав Гоголь — ні воля, ні грамота рабам не на користь, а гнати до раю їх треба силоміць, і зробить це моральне начальство. У “Вибраних місцях...” написав рецепти моральності, а в спаленому томі “Мертвих душ” малював ескізи раю). Іван повернувся в Київ на посаду вчителя “моральної філософії”, проте його лекції та викривальні промови люди або пропускали повз вуха, або сміялися, або починали вчителя бити. Кинув Київ, найнявся вихователем до поміщицького сина... без толку. Не маємо потреби вишукувати розбіжності між літературним героєм і реальним філософом — вони очевидні, проте... “Світ ловив і не впіймав” Сковороду, однак і сам не дався йому до рук; філософи й нефілософи живуть нарізно; в цьому вчорашня, сьогоднішня й завтрашня проблема — і, власне, про це написав Наріжний: кожний мислитель — Особняк.

УЗЯВ УСТИВИЦЮ З СОБОЮ

Коли йдеться про мовний стиль Наріжного, маємо брати до уваги його мінливість. Ранні твори традиційно для свого часу орієнтовані на те, що в енциклопедіях позначено терміном euphuism, — вишукану риторичну стилістику, витоками якої були середньовічні проповіді й наукові трактати та дидактичні твори пізнього Відродження. Літературний етикет вимагав, щоб усе відповідало певним канонам — світобачення героїв, їхні почуття і дії, а також словесний інструментарій автора. Стиль цей рухався в напрямку людяності: йшлося про те, щоб пробитися до читацьких почуттів найкоротшим шляхом, оминаючи проблему формальної досконалості лексичних і риторичних конструкцій. Так було в Европі, Росія зволікала.

Видаючи у 1812 році хрестоматію російської прози, Греч — поміж іншими кращими її зразками — використав уривки з повісті Наріжного “Кий и Дулеб” (1809). Це сертифікат якості, але тієї, від якої зрілий Наріжний свідомо відмовився. Шахрай, дурень і блазень завжди активні в фольклорі та “низьких” жанрах літератури. **Вони** мають свою мову, і свою мову **про них** мусить знайти автор. Історико-героїчні поеми “Брега Альты” і “Освобожденная Москва” (обиді 1798 р.), повість “Рогвольд” (1799), трагедія “Дмитрий Самозванец” (1804), цикл історичних повістей “Славенские вечера” (1809), скажемо так, відбулися й відійшли разом із Державіном. Фонвізін (1745—1792), Капніст (1758—1823), Дмітрієв (1760—1837) і Крилов (1769—1844), працюючи в сатирі й прилаштовуючи мову під її потреби, водночас впливали — не могли не вплинути — на всю літературну мову в усіх її реалізаціях. Наріжний не був ні перший за чергою, ні найкращий у цьому переліку. Але він був, дозволю собі сказати, “особняк”, бо йому пощастило найефективніше використати “ефект суміші”, **комбінуючи** високий стиль із низьким, ба — найнижчим (1), “вивертаючи” його засобами м’якої іронії (2), і поєднуючи ці методи на одній сторінці в одному абзаці (чи навіть реченні). В окремих фраґментах розлогого (600 с.) “Жільблаза” всі ці *оные, кои, блистающие взоры, несчастия в сей юдоли, безмерное отчаяние* і *вскричала, заломив руки”* потихеньку починають “діставати”, і раптом, без попередження *росту он был несколько ниже малого*, а ще через сторінку розповідь про метафізика Бібаріуса (в перекладі з латини його ім’я значить “п’яниця”), який — попри вченість — “страшно боялся чертей, привидений, мечтаний и всего тому подобного”. Назагал науці та вченим Наріжний приділяє багато уваги, зокрема знайомлячи читача з персонажем, який “был уже седой старик, хотя имел не более пятидесяти пяти лет. Науки изнурили тело его. Смотря на бледное лицо, впалые глаза, трясущийся весь состав, нельзя не почувствовать сильного омерзения к учености”. В іншому місці йдеться про пана, який, виховуючи власну доньку, “прибил ее до полусмерти восемьдесят девятым томом энциклопе-

“Гоголя водночас часто лаяли і захоплено хвалили. Наріжного забороняли й замовчували”.

дии, изданной Парижскою академиею в александрийский лист”. Грубіше компонується розповідь про перемогу князя Дімітрія над ханом Мамаєм: “Дон кипел, Непрядва шумела, и Меча шипела. При сем сделано важное открытие в российских древностях, что у Мамая, злого татарина, борода была больше, чем у князя, зато хвост у лошади его гораздо короче, и от сего-то и потерял он сражение”. На цьому шляху Наріжний не зупиняється перед ризикованими словесними експериментами. Ось Філолог (звісно, вчений) проголошує свої здобутки: “Не я ли назвал актера *лицедеем*, театр — *позорищем*, трагедию — *печальновоищем*, биллиард — *шарокатом*, кий — *шаропёхом*, а лузу — *прорездырием*?” Математик (звісно, вчений) та його прибічники з того глузують; Філолог одержує прозвище “Шаропёх”, його дружину нарікають “Прорездырием”, відтак родина словесників, збаламучена сумнівною пристойністю цих імен, розпочинає бійку (яка триває цілу сторінку). Згадавши, скажімо, Рабле і “Гаргантюа та Пантагрюеля”, переконаємося, що европейська література такі засоби давно використала, знайшла їм міру і заспокоїлася. Але Наріжний жив у країні візантійсько-православній і святенницько-пуританській (на людях), то ж (написавши те, що написав) дав офіціозній моралі естетичного копняка; перегодом те саме в “Гавриіліаді” зробив Пушкін.

Повернемося до Бібаріуса, п’яниці-метафізика: він боявся “чертей, привидений (банальність, бо такого всі бояться — *В. В.*), мечтаний и всего тому подобного”. З якого це дива *мечтания* в одному ряду з чортами і привидами? НАВМИСНА ЛОГІЧНА ЧИ ЛЕКСИЧНА НЕТОЧНІСТЬ — потужна стилістична зброя в руках Наріжного. Читаймо разом (крім “Жильблаза” найкращі твори зрілого періоду — “Бурсака”, 1824, “Марию”, 1824, “Два Ивана, или Страсть к тяжбам”, 1825): вел жизнь удовольственную; человек пожилой и *семьянистый*; вы *аргументально* рассуждаете; отчаяние *клубило* сердце; бывал в Лейпциге, Берлине, Яссах, не говоря уже о *мелочных* городишках; (про одноокого) туман разливался в *остальном* глазе его; (жінка чоловікові) начала оказывать *знаки соответствия*; (про роботу майстра і метал) сабля *хорошей доброты*; *косвенными* шагами шел от могилы... Поруч із такими неточностями бачимо, сказати б, надточні епітети чи метафори: (в цю справу) *я не вплетусь*; принялся за дело *плотно*; занятия были весьма не *мозголомны*; *изверг бесстыдства*; оспа *налепила* на глаз бельмо; сосуд *расселся* на части; *ласкался* надеждою; *журчание* насекомых. Ще один художній засіб — словоутворення за допомогою нетрадиційних префіксів, під впливом яких “старі” корені набувають нового звучання: уже *отдумал* (передумав щось робити); о том *сведаешь* (дізнаєшся); *напечатлел* поцелуй на губах; не забудь *натвердить* племяннице *протвердить* роль из комедии; немного *спроказили*; *вслушался* ли я (замість ослышался); булавки, коими *ушпиливала* свои прелести.

ВСІ ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЗИ НАРІЖНОГО БАЧИМО В ТВОРАХ ГОГОЛЯ. Це дивовижно: маємо щось подібне до резонансу, спорідненості мовних струн душі двох людей з Миргородського повіту, які народилися з інтервалом тридцять років і ніколи не зустрічалися. Це дивовижно тому, що йдеться не про **дотримання певних правил**, а про жодним чином не врегульовані **порушення правил**. Не бачу іншого пояснення цьому, крім упливів рідної української мовної стихії (за що дорікали обом, особливо Гоголеві). Зрештою геніальний сорочинець переважив талант Наріжного різноманітністю і витонченістю “неправильного” тексту, унікальним “неправильним” синтаксисом, а головне — особливою якістю іронії, найважливішою ознакою якої є не ситуація (в яку поставлені дійові особи), не окреме влучне слово, але той дух (аромат, аура), яких у світовому письменстві немає більше ні в кого. Всяке порівняння має вади, але ризикну: іронію Гоголя можна, мабуть, побачити в очах стомленого бога, який з пухкої хмарини спостерігає за метушнею та недоречностями улюблених чад своїх на землі.

Водночас у сюжетно-тематичному плані, в окресленні контуру деяких своїх героїв Гоголь багато запозичив у земляка; гадаю, що за усвідомленістю та неприхованістю запозичень, а насамперед — здатністю давати “чужому” нове життя, Миколу Васильовича можна порівняти хіба що з Ґете. Ось шахрай, який видає себе за принца і обіцяє гроші меркантильній дамі серця: “— Завтра же отпишу к моему отцу и вскоре получу золотые кучи. — А где владения вашего родителя? — Столица моего отца есть Гольконда в Индии. — Да вить Индия очень далеко, слыхала я. — То другая Индия! Вить их много, Индия, подвластная моему отцу, недалека от Каспийского моря, и письмо обращается в три недели, а в хорошую погоду и того меньше”. Маємо Хлєстакова. Ось бомонд, накреслений Наріжним і ретельно домальований Гоголем у “Мертвих душах”: “... вся знать уже собралась: судья сидел в первом месте и курил трубку; исправник держал в руках рюмку и, уверяя, что это душеспасительный напиток, опорожнил ее. Госпожа судьиха махалась опахалом, стараясь как можно больше вертеть средним пальцем правой руки, чтобы виднее сделать бирюзу в ее перстне”. Чи не скучили ви за ярмарком? У Наріжного це так: “Уже посетители наши обошли несколько раз вдоль ярмарочной площади; уже оба Ивана и некоторые из сопутников запаслись батуринским табаком; уже супруги их в обеих руках держали по коробочке с шелками, иголками и булавками; уже на руках дочерей блистали серебряные перстни: как вдруг, при вступлении в главную улицу, показался пан Харитон...” Не цитуватиму більше — забагато пішло б на це паперу; проте дозволю собі рекомендувати шановним читачам порівняти 13-ту главу “Жільблаза” (яка має назву “Царица ночи”) з 23-ою главою Булгаківського “Майстра і Маргарити” (“Великий бал у сатаны”). Феєрія Булгакова за карнавальним декором і психологічним та філософським підтекстом багатіша, ніж масонський бал у романі Наріжного, але ідею київський москвич запозичив у миргородського петербуржця — і скористався нею блискуче. “Хочешь ли быть светилом мира, другом людей и повелителем?” Герой Наріжного хоче, і ось “... увидел преогромную залу, великолепно освещенную”, а після всякої всячини “стены залы поколебались, свечи в люстрах постепенно потухли, диваны начали двигаться, и в один миг очутился я в небольшой, чистой, уединенной комнате, в углу которой горела лампада”. Але опинився там не сам, а в товаристві своєї дружини, яка колись бозна з ким завіялася бозна-куди, а називалася “княгиня Фекла Сидоровна” — жанр вимагає..

У 1825 р. П. А. Вяземський, а в 1874 р. І. О. Гончаров — у той рік, коли не стало Василя Трохимовича Наріжного, і через піввіку потому — оприлюднили гарні слова про письменника, фактично визнавши й проголосивши його фундатором російського роману. Гоголь завершив і блискуче продовжив те, що розпочав Наріжний. Внесок українців у російську літературу — це їхній внесок у світову культуру. Маємо цим пишатися, попри вибрики політичної кон’юнктури. Якщо президент сусідньої держави пропонує нам об’єднати зусилля для відзначення в 2009 р. двохсотої річниці від народження Гоголя і трьохсотої річниці Полтавської битви, обидві події вважаючи святами, то це його особиста справа. Президенти, як відомо, скороминущі, а художнє Слово — вічне.

“Всі ми вийшли з Гоголівської “Шинелі”, — сказав Достоєвський. Але й Гоголь не починав на порожньому місці. Перед ним прийшов і відійшов Наріжний, а того року, коли Микола Васильович починав по-справжньому обживати Петербург, побачили світ Пушкінські “Повісті Бєлкіна”. Гоголя водночас люто лаяли і захоплено хвалили, Наріжного забороняли й замовчували. Мізерні чиновницькі заробітки й непевне становище в літературі ізолювали його від світу, бо ніде не хотів почуватися бідним родичем. У 1813 р. одружився. Його син, ледь сягнувши 10 років, лишився напівсиротою. Якось те дитя виборсалося: 1863-ім роком датовані клопотання “Галицького піхотного полку майора і кавалера” Володимира Наріжного про публікацію повного тексту “Жільблаза”. Зробити цього не пощастило, але Володимир Васильович зумів одержати з цензорських архівів другу його частину (рукопис пролежав там 50 років), чим, імовірно, зберіг роман для нас із вами. В селі Устивиця Миргородського району на Полтавщині є пам’ятник В. Наріжному і вулиця його імені.

У статті використані фраґменти з книги “Гоголь. Геній та божевілля”, роботу над якою я розпочав разом із сином Олександром (1958—2005) і яку сподіваюся завершити.

РОСІЙСЬКИЙ ІСТОРИК ТЕТЯНА ТАЇРОВА-ЯКОВЛЕВА ПРЕЗЕНТУЄ КНИЖКУ «МАЗЕПА»

Юрій КОНОНЕНКО,
м. Москва

У Державній публічній історичній бібліотеці Росії відбулася презентація книги “Мазепа”, що побачила світ у видавництві “Молода гвардія” в популярній у російського читача серії біографій “Жизнь замечательных людей” (“Життя видатних людей”), заснованої ще наприкінці XIX століття.

Автор книги — доктор історичних наук, директор Центру з вивчення історії України Санкт-Петербурзького державного університету Тетяна Таїрова-Яковлева розповідає про культурне середовище українського відродження кінця XVII—початку XVIII століття, Мазепу як яскравого його представника — поета, покровителя архітектури, книговидання, освіти та богослов’я. Двадцять років, протягом яких він очолював Україну, стали періодом економічного розквіту, зміцнення державного управління в рамках автономії та численних військових походів.

Книга складається зі вступу, 14 глав і висновків; у додатку опубліковано листи Івана Мазепи до Мотрі Кочубей. У книзі наведено також основні дати життя й діяльності гетьмана і бібліографія.

Відкриваючи презентацію, директор Державної публічної історичної бібліотеки Росії Михайло Афанасьєв відзначив, що провідна спеціалізована бібліотека Російської Федерації завжди відкрита для дискусій з актуальних проблем історичної науки, зокрема й тих, щодо яких у минулому склалися певні стереотипи. Видання в Росії книги про яскравого представника української політичної еліти XVII—XVIII століть, безумовно, слугуватиме їхньому подоланню, кращому розумінню історії наших країн.

Тетяна Таїрова-Яковлева, представляючи книгу, сказала: “Іван Мазепа — поряд із Богданом Хмельницьким — найвідоміший для широкого кола читачів діяч України цього періоду. При цьому в Росії й на Заході про нього знають переважно по поемах Пушкіна й Байрона, а в Україні — по зображенню на десятигривневій купюрі. “Зрадник” або “герой” — інших фарб, крім білої й чорної, для Мазепи не використовують, а в деталі й подробиці вникають вельми рідко. Дивно, як політична вистава з анафемою, влаштована Мазепі Петром I для досягнення абсолютно певних завдань, на триста років укоренилася в свідомості більшості російських істориків. Проклін “зрадництва” — обвинувачення, що сприймалося сучасниками лише як привід для знищення автономії України, набуло форму аксіоми й незаперечного гріха.

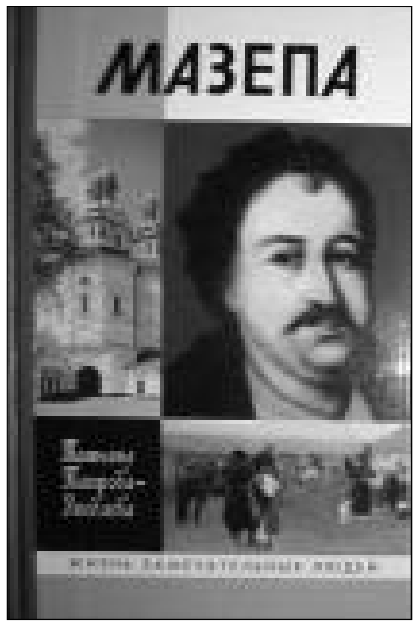

Таїрова-Яковлева Т.Г. Мазепа

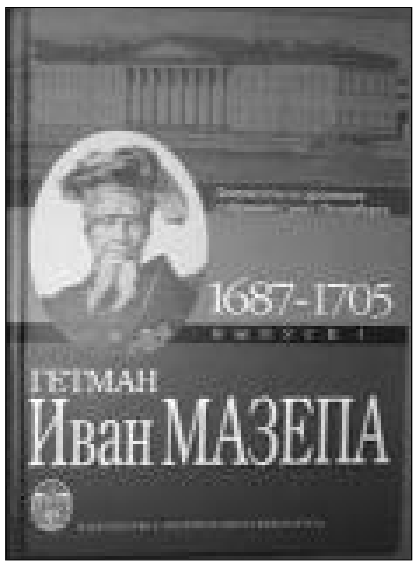

Гетьман Іван Мазепа. Документи з архівних зібрань Санкт-Петербурга

Мазепу виривали зі складного й суперечливого періоду козацьких війн, протягом якого всі гетьмани України, починаючи з Богдана Хмельницького, багаторазово міняли політичних спільників, і розглядали його договір із Карлом XII як щось небувале й ганебне.

Накопичення міфів і штампів настільки щільно оточує фігуру Мазепи, що його негативно оцінювали навіть найвидатніші історики України, — Микола Костомаров і Михайло Грушевський. Щоправда, вони лише поверхово зверталися до гетьманства Мазепи, не вивчали його серйозно та обмежувалися першим тенденційним враженням без глибокого аналізу джерел.

Тим часом Іван Степанович Мазепа — особистість настільки неординарна й багатогранна, що для його зображення потрібна вся палітра кольорів. Природжений політик, обдарований полководець і дипломат, людина відважна, честолюбна і цілеспрямована — він був уособленням епохи українського духовного відродження та розквіту козацтва. Поет і філософ, прекрасно освічений, казково багатий із прозорливим та іронічним розумом, він двадцять років успішно лавірував в океані політичної боротьби, залишаючись біля керма України”.

Автор докладно розповіла про нові історичні джерела, введені нею в науковий обіг при підготовці видання. Частину з них буде опубліковано у двотомному науковому виданні “Гетьман Іван Мазепа. Документи з архівних зібрань Санкт-Петербурга”. У перший випуск, сигнальний примірник якого щойно отримано, ввійшли документи 1687—1705 років, зокрема матеріали так званого “Батуринського архіву”, вивезеного О. Д. Меншиковим у 1708 р., що публікуються вперше.

У висновках до представленої книги відзначається, що “давно настав час відмовитися від політичних анафем і прокльонів на адресу Мазепи і постаратися отримати урок із трагедій наших предків. Не варто дотримуватися пропагандистських штампів, які намагалися пояснити російсько-український конфлікт початку XVIII століття користю одного “зрадника-гетьмана”. Треба набратися мужності й визнати, що інтереси і мета молодої Російської імперії та ослабленої Гетьманщини були дуже різними. До певної міри Україна стала заручницею геополітичних планів Росії. Петро прагнув створити нову державу, здатну у військовому і в економічному плані суперничати з європейськими країнами. Ця політика була можливою лише за найжорстокішої централізації. Військова і економічна ситуація дозволяла провести об’єднання України та вирвати зі страшної безодні Руїни Правобережжя. Однак ці плани було принесено в жертву дипломатичній грі. Перед загрозою шведського наступу Лівобережжя повинне було перетворитися на випалену землю, арену військових дій. Саме ці два фактори, поряд з особистими образами, і змусили Мазепу на спробу союзу з Карлом XII.

Ще одним фактором був план ліквідації Гетьманщини та включення її в загальну структуру Російської імперії. Хоч би що говорили про Мазепу, але йому був далеко не байдужий цей план, і не тільки тому, що він не хотів міняти реальну владу гетьманської булави на порожній титул князя. Йому справді було дороге те, що було часткою і його двадцятирічної праці, інакше б він почив на лаврах свого величезного багатства. Правда полягала в тому, що багато старшин спокійно сприйняли перспективу перетворення на мирних російських дворян-поміщиків, ким вони й стали згодом. Саме ці люди зі старшини й не підтримали Мазепи”.

“Напруга творчості — це напруга душі, яка прагне безсмертя”.

БІЛИЙ СВІТ КАТЕРИНИ МІЩУК

Катерина Міщук

Оляна РУТА

Таких уже, мабуть, мало на світі.

Вона йде у світ із незахищеною душею і не може змиритися з несправедливістю цього світу — з торжеством грошей над талантом, чужинців над аборигенами, бізнесу над творчістю. Вона не вміє пристосовуватися, ламатися. Інакше, можливо, жилося б їй набагато краще, простіше.

Катерина Міщук, художниця і поетеса, хотілось би додати — молода-молодюсінька, але сама Катруся (їй трохи за двадцять) вважає себе “старою-старезною як світ”. Та й справді, за глибиною світогляду, гостротою світовідчуття і мудрістю суджень вона набагато старша за свій паспортний вік. Та й, зрештою, не надає умовним позначенням і змінним величинам великої ваги, адже ж, як сказав один майже поет, “люди не старіють, люди просто живуть”.

Ось і Катруся — живе, так ніби жила споконвіків, у мальовничому куточку України — в селі Требухові на Броварщині, залюблена в його краєвиди: маленьку в’юнку річечку, озерця з татарзіллям, білими лілеями, жовтим лататтям, поміж яких так гарно плавати на човні. Грає барвами ліс і гай, наспівують щирих мотивів вивільги та соловейки. Катруся така органічна на цьому тлі, вона сама — мовби та річечка, озерце, вивільга... Вона розуміє поетичну мову птахів і живописну мову барв лісу. Дуже любить тварин. Серед природи вона почувається вільно й гарно. А вже важче — у “прикрому світі” (як співає її улюблений музичний гурт) людей...

Дніпро моє,
Із тебе обрій починається,
Тому пливи назустріч всім вітрам,
І хай цей білий світ світається...
Так вранішньо мені.

У поетичному доробку Катерини Міщук дві збірки у власному художньому оформленні — “Дощ у глечику” (2004) та “Затемнення соняшника” (2005), за яку їй було присуджено премію імені Василя Симоненка. Її поезія — добра, чуйна, в ній немає демонстративності, душевного стриптизу для спраглої публіки. Немає модного тепер фізіологізму, апології інстинктів і возвеличення психопатій, немає жарґону й арґотичної лексики. Тобто, її поезія “немодна”. Але дуже глибока. І хто звик плавати на модних мілинах, може потонути в її щирості... До речі, писати вірші Катерина почала в ... три роки. Звісно, спершу за нею записувала мама.

Друге “крило” цієї незвичайної, талановитої дівчини — мистецьке. Малює Катруся професійно. А почала малювати також із самого малечку, натхненна барвами рідних місць, залюблена в стан задуми наодинці з природою... А 2002 року вона закінчила факультет графічного дизайну Київського інституту декоративно-прикладного мистецтва імені М. Бойчука. Працювала в Київському обласному центрі народної творчості. У вільний час малювала — працювала як книжковий графік.

Велика частина творчої біографії Катрусі пов’язана з літературним об’єднанням “Радосинь” при Спілці письменників України, яке вона відвідує кілька років. Там зростала як поетеса і як художниця. Оформила збірки поезій “радосинців” — Меланії Павленко-Кравченко, Лідії Новикової, Нонни Теплоухової. Оформлення унікальної антології творчості “радосинців” для дітей “Сонячна мальвія” — теж Катрусине, виконане в її неповторній техніці пуантилізму — графікою дрібними крапочками та рисочками, яка вимагає багато часу, терпіння.

У видавництві зарубіжної літератури “Юніверс” Катерина Міщук оформила низку книжок. Це — “Летючий клас”, один із найкращих творів німецького письменника Еріха Кестнера, із серії “Лауреати Андерсенівської премії”, — повість про вихованців інтернату, цікава і дітям, і дорослим. Оформлення вирішено в грайливій дитячій манері, образи яскраві та дотепні й сприймаються невіддільно від тексту. А все тому, що Катруся, перш ніж малювати, має рідкісну звичку прочитати текст від початку до кінця, пройнятися ним, іноді не шкодуючи своєї надчутливої душі. Вона пам’ятає деталі кожного тексту, ніби сама його писала. Вживається в роль автора, потім у роль дитини-читача, читача-дорослого, і тому її ілюстрації так гарно “звучать” на сторінках книг.

А “Пісня Соломона” американської письменниці Тоні Моррісон у серії “Лауреати Нобелівської премії” зазвучала якось по-особливому своєрідно. В оформленні цієї книжки Катерина точно вловила особливість літературної манери авторки, яка своєю творчістю відстоювала права чорношкірих, описувала історію та сучасність “чорної Америки”, її менталітет, сформований трьома століттями рабства, боротьби за національну самосвідомість та жорнами новоамериканського глобалізму.

Надзвичайно цікаве графічне вирішення художнього оформлення книжки “Викрадач ангелів” модерної норвезької письменниці Еви-Марії Люнд про чудернацького ангела Фелікса Фікса, який упав із неба, бо його в самісінькі крила вразила чиясь лиховісна думка. Вдача в цього ангела зовсім неангельська, але тільки тому, що він іще не склав іспитів на ангела-охоронця. Однак він гуртує товариство містечкових дітей навколо доброї справи, і (як завжди в оптимістичних книжках) добро перемагає зло. Катруся пером графіка зуміла пройти по тоненькій межі між величним і комічним, серйозним і жартівливим, згладила неоднозначність модерного тексту блискучим художнім оформленням.

Просто чудова робота Катерини — велика книжка литовських народних казок “Чарівний перстень”. Узявшись за її оформлення, художниця уважно вивчила литовський фольклор, прадавню народну символіку, а також десятки книг у художньому оформленні знаменитих литовських книжкових графіків — Казіса Шимоніса, Стасіса Красаускаса та Стасіса Ейдріґявічюса, литовські краєвиди фотохудожника Антанаса Суткуса. Навіть стала вивчати литовську мову, аби повніше пройнятися тією стихією. Дещо вже й переклала.

Для видавництва “Український письменник” Катерина зробила оригінальне оформлення видання повісті Уласа Самчука “Марія”, що входить до шкільної програми і тепер радуватиме читача ще й чудовою обкладинкою, для “Пульсарів” — “П’єси” Моріса Метерлінка.

Катруся — художниця особливого, як кажуть, графічного складу мислення. Її душа не терпить поверховості. Кожна крапочка, кожен штрих, рисочка — осмислені. У неї вистачає терпіння вимальовувати годинами, днями, навіть тижнями. Пуантилізм Катерини Міщук — це свого роду магічний обряд збереження національного коріння. Подібно до того, як із давніх-давен жінки в Україні підсвідомо вкладали потужну життєдайну інформацію, творячи днями-місяцями філігранний візерунок вишиванки, рушника, великодньої писанки — оберегів родини, роду, України, художниця несе далі цю традицію — тушшю, пером, пензлем, фарбами.

НІЖИНЦІ ВІДКРИВАЮТЬ УКРАЇНУ

Н. ПЕТРЕНКО

Дипломом Другого Всеукраїнського телефестивалю “Відкрий Україну” відзначено телерадіокомпанію “Ніжинське телебачення” за майстерне втілення ідеї конкурсу.

Рейтингове місце серед сімнадцяти представлених робіт із Києва, Одеси, Тернополя, Маріуполя зайняв телесюжет “Український апостол”. Автор Надія Онищенко та оператор Юрій Волощук показали глядачам видатну постать Пилипа Морачевського, який, працюючи в Ніжинському юридичному ліцеї імені князя Безбородька, почав укладати “Словарь малороссийского языка по полтавскому наречию” та перекладати Святе письмо українською мовою. Його апостольську працю не схвалив до друку царський уряд, і Біблія українською мовою Морачевського була видана тільки 1906 року, вже після смерті автора і видання Пантелеймона Куліша в 1904 році. 200-ліття з дня народження українського апостола стало подією насамперед для Чернігівщини, адже письменник, педагог і перекладач народився в селі Шестовиця і знайшов спочинок у Шняківці.

КОСТОМАРОВ, УКРАЇНСЬКИЙ І ЯПОНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР

Олександр БУЛИГА, директор Рівненського обласного краєзнавчого музею

23 травня у Рівненському краєзнавчому музеї пройшла науково-практична конференція, присвячена 190-річчю з дня народження визначного вченого Миколи Костомарова. Конференцію організувала низка академічних інститутів і ВНЗ Рівненщини. А розпочалася робота дослідників у приміщенні музею, де Микола Костомаров працював у 1844—45 роках, в чоловічій гімназії. Саме звідси він рушав у свої подорожі Волинським краєм, вивчаючи історичні пам’ятки, ставши першим краєзнавцем цієї землі.

У конференції взяли участь дослідники з України, Польщі, Росії і навіть Хіросі Катаока з Японії, який є докторантом Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Максима Рильського НАН України. Його дослідження присвячене порівнянню японського та українського фольклору. Саме фольклорний матеріал з Волині, зібраний Костомаровим, пізніше був опублікований у Саратові, де вчений перебував у засланні за діяльність у Кирило-Мефодіївському товаристві.

Волинські сторінки біографії Костомарова представлені у підготовленій до ювілею виставці. Робота конференції завершилася проведенням “круглого столу” в Інституті мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, який ініціював проведення проекту в Рівному.

ПІСЕННЕ СВЯТО В КОЛОМИЇ

З. КАРАСЬ

Відбувся творчий звіт аматорів народної творчості м. Коломиї, присвячений 65-річчю створення УПА та 100-річчю з дня народження Р. Шухевича. У ньому взяли участь найкращі сили міста: хори, хореографічні гурти, дуети, тріо, ансамблі, окремі виконавці та декламатори.

Концерт розпочався прегарною хореографічною картинкою в постановці Сергія Кримського, провідного актора коломийського драматичного театру. Захоплення викликали запорізькі козаки в композиції “Козацька” (постановка Наталі Мельничук, художній керівник Галина Германюк). Нову оригінальну роботу представило “Покуття” — “Гімн Сонцю” в постановці Т. Павлюк. Останнім виступав Василь Волошенюк, який виконав пісню Т. Петриненка “Україна” під супровід естрадно-симфонічного оркестру (керівник Б. Іванчук). Це особливо зворушило глядачів.

КРАЩІ МУЗЕЙНІ ПРОЕКТИ

Олександр БУЛИГА

Катерина Ющенко та Олександр Булига

24 травня у музеї мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків (м. Київ) відбулося підбиття підсумків II Всеукраїнської програми “Музейна подія року”. Її організатори — Міжнародний благодійний фонд “Україна 3000” (голова наглядової ради Катерина Ющенко), Український центр розвитку музейної справи та Національна телекомпанія України. Серед майже 40 визначних музейних дійств 2006 року лауреатами стали такі події:

1 місце — відкриття східної колекції Музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків.

2 місце — виставка творів Ніко Піросманішвілі у Національному художньому музеї у місті Києві;

3 місце — відкриття музею Михайла Грушевського у Києві;

Такі результати пояснюються, безумовно, великою роботою столичних музеїв, достатнім фінансуванням, а також тим, що переважну більшість експертів складали кияни, окрім музейників — це журналісти, депутати, чиновники, громадські діячі, яким, на жаль, невідомі музейні проекти у провінції. Маємо надію, що наступного року лауреатами стануть і реґіональні проекти. Рік має бути плідним — планується проведення I Всеукраїнського музейного форуму, II Музейного фестивалю та інших цікавих музейних заходів. Голова наглядової ради Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000” Катерина Ющенко дала високу оцінку роботі музеїв Волині й обіцяла відвідати краєзнавчі музеї Луцька та Рівного.

СЕЛО ЗАПРОШУЄ

Тростянець

Василь ВОВК,
м. Київ

Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні пропонує відвідати вітчизняні агрооселі, які розташовані й успішно функціонують майже в усіх географічних зонах країни. Чисте повітря, щира гостинність господарів, висока народна культура завжди вабили туристів до сільської місцевості.

Серед Карпатських гір у мальовничому селі Синевир є затишна садиба “Бокораш” із вишуканою національною кухнею. Село має давню історію, збереглося чимало пам’яток архітектури. Єдиний на Україну Музей лісу та сплаву представляє унікальну споруду XIX століття, яку побудував австрійський архітектор Ернест Клаус. Неподалік унікальне озеро Синевир, яке перебуває на висоті 989 м над рівнем моря. Велике, глибоке, прозоре синє озеро тоне в гущавині зелених смерек.

Відпочиваючи в гостинних дворах “Смерекова хата”, “Водопад”, “У Анатолія”, “У Куриляка”, є добра нагода познайомитися з Рахівщиною. Це найвисокогірніший район в Україні. Тут височіє гора Говерла, географічний центр Європи, тут бере початок найбільша притока Дунаю річка Тиса, Карпатський біосферний заповідник, єдиний у країні Музей екології гір, велика кількість цілющих джерел мінеральних вод і неповторна карпатська природа в будь-яку пору року. Добрі душею гуцули, які свято бережуть свою прадавню культуру та звичаї, з радістю зустрічають гостей у своїх колоритних хатах.

У Великоберезнянському районі біля села Малий Березний у райському куточку біля гірської річки Уж у двоповерховому котеджі гостинно запрошує на відпочинок сільська садиба. Господарі оселі професійно займаються декоративно-прикладним мистецтвом: різьбленням по дереву, керамікою, іконописом, вітражами, живописом. Можуть дати уроки гончарства, ліпки, живопису. Взимку до послуг туристів гірськолижна траса “Красія”, влітку — катання на гірських велосипедах, збирання грибів, риболовля, купання та спуск по течії річки на човнах, екскурсії до пам’яток дерев’яної архітектури. Домашня кухня пропонується у всі пори року.

А чи чули ви, як співають трембіти, як смереки шепочуть легенди? Чи куштували справжню карпатську бринзу? Ні? Тоді приватна садиба “Околиця” з Верховини Івано-Франківської області запрошує до себе. Садиба розташована в дуже мальовничій місцевості неподалік річки Чорний Черемош і лісу. Недалеко місто Яремча, селище Ворохта, місто Косів, літературно-меморіальний музей І. Франка та М. Грушевського в селі Криворівня. В селі Беркут є цілюща мінеральна вода.

У тернопільському селі Г. Іванчів на березі річки поряд із водоспадом і ставом зручно розмістилася “Стара хата”. Там у дідівській печі випікається селянський хліб, коптяться ковбаси і шинка, в час дозволеного полювання можна скуштувати й дичину. Господарі хати українську гостинність поєднують із сервісом європейського рівня.

Реалізувати свою давню мрію — проїхати верхи на конях, помандрувати околицями є можливість у містечку Славському Львівської області. Тут розташований кінний двір “Котедж 4 сезони”. На гуцульських конях можна дістатися недосяжних для інших видів транспорту місць у Карпатах, переправлятися через воду, а взимку весело покататися в розкішних санях.

У селі Брусниця Кіцманського району Чернівецької області родовище мінеральних вод має чудодійні цілющі джерела. Охочих оздоровитись і відпочити з використанням послуг бальнеологічної лікарні вітають господарі сільських садиб, що розташовані поблизу лікарні. Пропонується екскурсійна програма до цікавих куточків буковинської природи: ліс, лебедине озеро в с. Чортория, річок Черемош і Прут; історико-культурними місцями, включаючи Музей актора і кінорежисера Івана Миколайчука в селі Чортория (2 км), унікальний Музей природи в селі Зеленів (1,5 км), Музей композитора Володимира Івасюка в місті Кіцмань (20 км), жіночий монастир на Анниній горі в місті Вашківці, до міста Чернівці — 30 км та в Карпати (місто Вижниця, 40 км).

Василь Вовк у приємному товаристві буковинських берегинь

Мешканців села Підзахаричі Путильського району здавна жартома називають “гарчиками”, бо добре їм вдається гуслити молоко в гарчику (бондарській посудині), яке носили на продаж до Вижниці. До того ж місцеві жителі жартівливі, кмітливі й мають веселу вдачу, а в роботі не лінуються, підбадьорюють себе власними гумореськами та примовками. Саме тому в цьому краї народився фольклорно-етнографічний фестиваль “Закарпатський Гарчик”, заснований 2001 року, метою якого є розвиток соціальної активності молоді, пропагування та сприяння розвитку сільського зеленого туризму в реґіоні, відродження національної культури, етнічних традицій і ремесел.

У селі Ковалин Київської області ви зустрінете надзвичайне поєднання прадавніх традицій Полісся та гостинності Переяславщини. Ви матимете змогу відвідати колегіум, у якому навчався Григорій Сковорода, пройти місцями, де було написано всесвітньо відомий “Заповіт” Тараса Шевченка, помилуватися акацією, яку він посадив, побачити старовинну церкву.

Садиби “Звенигород”, “Чарівний куточок” у селі Балико-Щучинка Кагарлицького району пропонують сімейні свята, походи до мальовничої балки з лікарськими травами, збирання грибів і ягід, уроки бджільництва та народної вишивки.

У садибі “Хата Савки” з села Нові Петрівці Вишгородського району кожен гість отримає сувенір, побачить побут типової поліської сім’ї, всі види сільськогосподарських робіт, архаїчні обряди, почує записи автентичних пісень і скуштує страви, приготовлені в печі.

Відвідувачів садиби “Бабусина хата”, що в селі Трушки Білоцерківського району, радо зустріне “Старе село”, оспіване І. С. Нечуєм-Левицьким у своїх творах.

Хто вибере етнографічний маршрут “Білим по білому” з селища Решетилівка до села Сухорабівка, неодмінно познайомиться з народним мистецтвом Решетилівщини. Вишивальні промисли та килимарське мистецтво налічують тут кілька століть. Можливе поєднання відпочинку з навчанням народного промислу, відвідинами виставки “Оберіг”, Музею художнього ліцею, Музею фабрики художніх виробів.

Куп’янщина — своєрідний, неповторний край Слобожанщини. Тільки тут, та ще у Стрілецькому степу на Луганщині, збереглася казкова реліктова квітка — півонія тонколиста (воронець). Прохолода літніх дібров, грибна щедрість борів, захоплива краса степів, блакитний простір Червонооскольського водосховища, чарівна задумливість Оскола і його приток, безліч озер і джерел.

Відкрийте для себе північ Донеччини! І зокрема навчально-просвітницьку садибу Чернова О. Д., досвідченого бджоляра і виноградаря. Вас пригостять пампушками з медом і напоять чаєм із лікарських трав, ви продегустуєте медове вино і квітковий пилок. Такі ж гостинні й хлібосольні господарі агросадиб Слов’янського району: “Марічка”, “Вишневий сад”, “Бутенко”, “Березовий віник”, “Галина”; Красноармійського району: “Шанс”, “Мелодія”, “Іванна”, “Садова”, “Барвінок”, “Райська насолода”.

На схилах Сіверщини в селі Петрушівка Ічнянського району Чернігівської області розташований “Соколиний хутір”, який гостинно чекає на вас. Поблизу музей знаменитого композитора Л. М. Ревуцького. Гетьманська столиця Батурин, маєток Галаганів у с. Сокиринцях, Качанівський національний історико-культурний заповідник, Тростянецький дендрологічний парк, Густинський монастир, заснований на початку XVII століття на землях князів Вишневецьких.

Мешканці села Миколаївка Білгород-Дністровського району Одещини пропонують розміщення й харчування (бесарабська кухня) в сільських садибах. Село розкинулося на узбережжі Чорного моря і має близько 6 км чистих піщаних пляжів, межує з Лебедівським лісовим масивом, одним із небагатьох у степах Причорномор’я. Недалеко розміщений Будакський лиман, відомий своїми лікувальними грязями. З давніх-давен місцеві мешканці тримають корів, кіз, овець, займаються овочівництвом, садівництвом. Розвинуті народні промисли: гончарство, вишивка, в’язання, виготовлення оберегів. Добре відпрацьовані екскурсійні маршрути до гончарного цеху, місцевого музею, Білгород-Дністровської фортеці, аквапарку і дельфінарію в місті Одесі, до міста Вилкове — “Української Венеції”.

Туризм на Донеччині

Зацікавлені національними вишивками зможуть відвідати студію кримсько-татарської вишивки “Орн’єк” (“Візерунок”) у кримському селі Теплівка.

Наше рідне вічне село, оспіване письменниками й поетами, змальоване художниками! Ми зобов’язані зберегти його для нащадків як неповторний, а в деяких місцях навіть патріархальний спосіб життя людей.

Кінний туризм у Карпатах

На Дунаї

Бокораш

“Земля наша велика і щедра,
а порядку в ній нема”.
Посли слов’янських племен — варягам

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Дмитро Чередниченко: “Земля, вода, люди...”

МУДРІСТЬ БУДІВНИЧОГО

Борис СПИСАРЕНКО

Продовження.
Початок у ч. 17—22 за 2007 р.

ПРОПАГУВАТИ НАЙДОРОЖЧЕ

Нарешті назріла необхідність поєднати тематичний показ військово-історичного, оборонного минулого України-Руси, Гетьманщини, УНР, не обходячи мовчанням підневільного існування українців у 1919—1941, 1941—1943 роках, і в повоєнні роки (а це — екологічний етноцид засобами “Київського моря”, Чорнобильського безглуздя, спецоб’єктів штибу “Чорнобиль-2” тощо). Створення комфортних туристичних маршрутів, безперечно, потребує капіталовкладень і професіоналізму гідів-просвітників, яких треба вчити ***української історії*** включно з зодчеством, художньо-монументальним мистецтвом, козацьким укладом життя в Україні, фольклорними й літературними, кобзарськими програмами та й характерницькими “шоу” бойових мистецтв.

Витрати на ці програми, безперечно, виправдають себе й окупляться сторицею, якщо будуть поєднані з інвестиціями у висококласний готельний та інший необхідний гостям сервіс.

Як свідчить досвід західних реґіонів, значним донором до бюджетів усіх рівнів стає саме “зелений туризм”, і Київ та Київщина, із Сіверщиною, Полтавщиною, Слобідщиною, Наддніпрянщиною здатні тут вести перед, за умови, певна річ, державної стартової підтримки. ***Скансени***, квартали сучасних котеджів, національна кухня та експозиційно-ярмарковий сервіс із залученням славетних витворів народно-прикладного мистецтва від Опішні (кераміка) до Решетилівки (вишивка), від Кролівця (рушники) до Петриківки (розписи), та ковальство, та різьбярство, та лялькарство, та пасічництво — все, що у нас є на світовому рівні, одержавши “друге дихання”, виграшно доповнить державний імідж і, безумовно, додасть у “казну”.

Фото з архіву “СП”

Підтвердження автохтонності київської Громади — надзвичайно перспективний шлях зміцнення демократичного ладу в столиці. Кожен мікрорайон, який означив себе монументальними пам’ятками давнини, історично усталеними топонімами, самоназвою, цехових “сертифікатом” — повинен мати своє обличчя на містобудівній світлині Києва. Це такі квартали, урочища, осередки міста, як Гончарі, Кожум’яки, Дьогтярі, Дорогожичі, Житній Базар, Сінний Базар, ***Красний*** Трактир, ***Красний*** Двір, ***Красний*** Хутір, Радосинь, Бортничі, Пуща-Водиця, Голосіїв, Китаїв, Видубичі, Батиєва Гора, Княжий Двір, Дитинець, Хрещатий Яр, Святошин тощо. Тут мають бути створені (збудовані чи обладнані в існуючих спорудах) центри з експозиціями “однієї вулиці”, мікрорайону, де краєзнавці, історики, письменники матимуть змогу оприлюднювати експонати, документи, реліквії, літературу, пропагувати кращі традиції, усталені в житті київської громади протягом віків, знайомити киян і гостей міста з цікавими сторінками нашого історичного шляху, талановитими проектами новобудов. Наразі відкриваються широкі можливості для діяльності художників-монументалістів, документалістів, дослідників старовини, авторів наукових розвідок, народознавців, педагогів-вихователів молоді й дітей. Виховне значення у прищепленні патріотизму молодим киянам, любові до своєї “малої батьківщини” відтак важко заперечити. Адже київська земля — своєрідний історичний скарб, отой “український бестселер”, з яким неможливо знайомитися без хвилювання... Цю землю мусимо берегти, захищати від розбазарювання, вивчати й оспівувати не лише на словах, а й “музикою, застиглою в камені”, тобто створюючи нове й зберігаючи існуюче архітектурно-історичне середовище найвищого вартісного ґатунку.

Безперечно, така важлива справа вестиметься (під орудою НАНУ) за участю фахівців ***Музею історії Києва,*** який нашими з вами спільними потугами — ділових людей і меценатів — має бути забезпечений ***відбудованим приміщенням*** у “*довгобуді*”, що наданий йому на вул. Інститутській навпроти станції метро з цією назвою, чи в іншому престижному обійсті.

У такій ошатній споруді, до слова, хотілося б бачити також і *Український фонд культури, і Товариство охорони пам’яток історії та культури, і ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка,* які за своїми статутними положеннями причетні до збереження і пропаганди витоків нашої національної автохтонності. *Тісно поєднаними зусиллями* згаданого “квартету” здатна значною мірою оформлюватися і набувати дійової чинності ***українська національна ідея,*** і тільки за таких умов виключимо одіозну констатацію, на жаль, наявного сьогодні факту, що вона, ця Ідея, “не спрацювала”.

У чім суть цього “неспрацювання”, знає кожен свідомий сучасник: фінансування за залишковим принципом усіх складників ***національної*** культури призводить до її занепаду, виносить на поверхню історичного державотворчого процесу прагматичні, байдужі до творчості прошарки суспільства. Саме в цьому причини руйнації історико-культурного і природного довкілля, безповоротної втрати в столиці й реґіонах перлин прадавньої культури — монументальних свідчень нашої праукраїнської “титульності” серед націй, племен і народів світу. Саме в жертву збагаченню кількох відсотків населення приносяться ліси і гори, ріки і моря, палаци і храми...

Знаючи з досвіду, яким на практиці мудрим будівничим є український народ, ми з вами, панове технократи, економісти й законодавці, не мусимо стояти осторонь. Бачиться невідкладна необхідність, на кшталт Гіпократовим сподвижникам, приносити Присягу шляхетного зодчого, будівничого, проектувальника. Девіз ***“Не зашкодь святій Землі і Людині”*** — стане нашим кредо!

Далі буде.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор **Павло МОВЧАН**

Головний редактор **Любов ГОЛОТА**

Редколегія
Любов ГОЛОТА, Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Анатолій ПОГРІБНИЙ, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Перший заступник головного редактора **Олександер ШОКАЛО** 279-49-47

Заступник головного редактора **Петро АНТОНЕНКО** 279-49-47

Заступник головного редактора з виробничих питань **Наталія СКРИННИК** 278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар **Ірина ШЕВЧУК**

Відділ літератури **Уляна ГЛІБЧУК** 270-55-57

Відділ культури **Валентина ДАВИДЕНКО** 270-55-57

Відділ просвітянської роботи **Ольга СКРИПКІНА** 270-55-57

Відділ коректури **Тетяна ЩЕРБАК, Ірина СТЕЛЬМАХ** 278-63-69

Комп’ютерна верстка **Ірина ШЕВЧУК, Олег БЕССЬКИЙ** 278-63-69

Черговий редактор **Олександер ШОКАЛО**

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: **вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001**

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.ua

Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу. Зам. № 3301223 Загальний наклад — 32000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети **“Слово Просвіти” — 30617**

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги: на місяць — 3,38 грн. на 3 місяці — 9,89 грн. на 6 місяців — 19,18 грн.

4 820095 780016 07023